

[illegible]

המרתבי לא חידש דבר בשילוח הקן

הגדות ממסכת חולין

76

[illegible]

פרק שלישי

[illegible]

פרק שמיני

וביצים סולח מעריפה אם ידע תציתות הדבר גם מן הציצים גם מן הארמולה אם מהתת

[illegible][illegible]

סימן קפ.

דמחנות משמע דאז חייב אלא אחת (ובאמת בא לאו קשיא אלימא כל כך. שהרי השומע לרב חייב גם משום טבט):

ה) וטעם מחלוקתם נראה לי ששם מחלוקת בפי שקשרן. שמשפטי ודאין משמע שטעם שני קשרים בפי ראשי החוט שלא ילא מהבגר. וכן משמע בירושלמי וברמב"ם. אבל בראש פרק ט' וכלאים מפרש שקשר שני ראשי החוט יחד ועיין שם היטב. וכן כחז בבלכות כלאים. והבטח על כורח מפרש כמו בראש מדרשים דאם קשר ראש החוט בפי מלחו כיון שחוקיים בקשר אחד חייב. ועל כורח דמפרש שקשרן. שקשרן יחד. אבל ברין שמשפס שקשר ראשי החוט כל אחד בפני עצמו. ואם כן כיון שאין חיוב קשירה בחוט בפי עצמו. שהרי לא חיבר בו דבר וככל. וכל החיוב הוא רק משום שכל ידי קשירה זאת מחבירים הבגדים. והרי חיוב תפירה גם כן משום חיבור הבגדים. ועל כן אי אפשר לחיובי תרתי. ודומה למשמר לרבה ריש פרק טולין דאי אתרו ב' משום מרקד חייב. ואי אתרו ב' משום בורר חייב. ומכל מקום איט חייב אלא אחת. דעל כורחך מלאכה אחת הוא. אף דאם ה' בורר ומרקד ה' חייב שמים אף דרמין להדי כיון שה' במשכן. מכל מקום משמר דמאי לבורר ולמרקד איט חייב אלא אחת דמלאכה אחת היא. כן בקשר וטופר. דענין שיהיה לחבר שני דברים. ומכל מקום שני מלאכות הם כיון דהו במשכן. ומכל מקום אם חיבר שני דברים על ידי תפירה וקשירה איט חייב אלא אחת ודוק היטב. אבל הסמך בקשר שני ראשי החוט ביחד חייב על קשירת החוט בפי עצמו בלעדי חיבור הבגר. כמו שהוכחנו מחפילין של יד. על כן חייב שמים. ועל כן לא בעמיק ברין מה שכתב בספר יראים דקושר חבל אחד בראשו חייב בקשר אחד והבטח בעמיק. והייט דברין לפי פירושו בפי ה' שם שקשרן מוכח דאפילו בכאלי גומא איט חייב משום קיושר :

ו) ובאמת לא אבין לדעת בראש והבטח [השלמי גבורים הבין דמה שכתב בסמך דיש קשרים שחוקיים בקשר אחד הם דברי עצמו. והבטח פליג אסמך וגרס לו זה מחמת שלא ראה ספר בראש עלמון שמשפס חריון ה' שם שקשרן דקשר קשר אחד שאיט מחקיים. אם כן גם בתפירה לא מחקיים לאחר שיומר הקשר. דעל כורחך אין התפירות גורמים שלא יספרק הקשר. דאם כן הדרא קשיא לדוכא. ואם כן למה חייב משום טופר :

ז) ואולי יט לומר דתופר שני תפירות ולא קשרן רואין כאילו כותרו התפירות כיון שאיט להתפרק. וכן כשקושר קשר אחד רואין כאילו כותר. אבל בחפר וקשר הו כרי רואין ולריך עיין :

ח) ובעיקר קשיית בראש דלחייב משום קיושר. ה' נראה לי דודאי מחנות חייב שם לו עדיין לחפור ברבה. ומכל מקום חייב בפי תפירות כדלקמן (דף קצ'): יכול עד שיארוג כל הבגר תלמוד לומר מאת. ופשיטא שאין אדם אורג בגד ביום אחד ומחיל וטעם כד קיום שלא יהי הבגר נאחר מאליו. ועל כן פריך והא לא קיימי כפי. פירוש ואין זה כרי קיום. ומשי שקשרן. ומכל מקום כשירצה לחפור כל הבגר יתיר הקשרים. ועל כן לא הו קשר של קיימא ומשום

א) נסתפקתי אם קשר שני ראשי חוט זה עם זה אי תבין קשר. ומה שהביארי לספק זה. שהרי כל מלאכות לא מחייבין לאו אלא דומיא דמשכן והמכבה נחלה של מחבת פסור אפילו למאן דמחייב מלאכה שאינה לריכה לטפס. משום שאיט נעשה פתחין. [וכיטי שכתבן ה' לעשות פתחין]. וכיון דקשירה שהי' במשכן ה' לחבר הקשר במה שנקשר בו. והחוט שהי' אחד מחפילה אין כאן חיבור מחדש. וקיימא לן בפרק קמא דטוכה (דף י"ג). אגד במד לא שמי' אגד :

ב) אך נראה לי דאי מהבא דפרק העולא תפילין (דף ל"ז). דהרשות ש'ם בזה רלוות ואיט מקושרות. ומבאר שם דמשום שאין יכול לקשרן בשבת. והא תפילין של יד יכול להוילא הקנינה מהרעטת בלא החרם הקשר. ועיין בחי' מנחות (דף מ"ב). דיבור המתחיל ואביק. ואם כן הרי אין כאן קשר רק בהרעטת טלח מיהה וכו'. ומדגם זה איט יכול לקשר בשבת. שחם מיהה דכאלי גומא חשוב קשר. ואין לדחות דאף דאין בו חיוב חטאת לא החריו חכמים גבי תפילין. דאף דלביטח תפילין גופי' שבות הוא כדמין בשבת (דף ס') ולא בתפילין. ומכל מקום החריו שם. אין לדחות בשטחים. דאם כן מצי פריך בעירובין שם וליעניבה מיטבט וקאחר ר"ח זאת אומרת טריבה פסולה בתפילין. ומאי דאי' אימא דכשירה. והא ד'סור משום דמתקן מלא כמו המחטט טכני כדס. ואין לומר דאית לי' תפילין אחריי וכו' דבר שאין מחטין. שהרי אליבא דרי' יהודה קיימיק שם דאית לי' דבר שאין מחטין אסור. אלא ודאי דחיוב חטאת יט. דמכל מקום מחבר השני ראשין. ומחללה לא ה' מחויבין כ' אם מלך אחד ועכש' מחבר גם מלך אחד. [ולאגד כיד דפרק קמא דטוכה אין לדחותו. דאגד וקשירה שני פריים ואגד לאו חיבור גמור. שהרי באגד למד ופשיטא יתרוי אף שקשר החוט לא הו כלאים כיון שכל לאוילאן בלא החרה הקשר כמו שכתב בשלחן ערוך יורה דעה סימן ט' ועל כורחך אגד לאו חיבור]. ומכל מקום בקושר ראש חוט אחד לא חשיב קשר כיון שאיט מחבר שום דבר. והא דמבאר בשלחן ערוך סימן ט"ז דהי' קשר ועוד חסיד ייהר דאפי' בקבר אחד בפי. נראה דמייירי במחבר על ידי זה הקשר דומיא דהבא דיוסר דעה סימן ט' סעיף ר' בהג"ט נעשה קשרים ב' ראשי המחשה הו חיבור :

ג) וראיתי בספר יראים שכתב וזה לשון וגרסה לומר שאיט קשר דאורייתא אלא בפי קשרים זה על גבי זה [במקום שאיט ראוי לקשר אחד] כדאמרינן בפרק כלל גדול (דף פ"ד): התופר שני תפירות. והא לא קיימי אחד רבה דר בר חנא אמר ר' יוחנן והא שקשרן פירוש שקשר קשר אחד וכיון דמחייבין לי' משום טופר ולא משום קיושר. שחם מיהה שקשר אחד איט קשר :

ד) והבטח וברין הביאו דברי ביראים אלו. אף שיט זה מזה בהבנת בראש שכתב' כתב לחייב גם משום קיושר. וברין בהלכותיו ובחידושו כתב חיפוק לי' משום קיושר. ומשמע מהרין דאפילו חייב משום קיושר. מכל מקום לא יהי חייב אלא אחת. על כן הוקשה לו דאחת בלחו הכי חייב משום קיושר. אבל הסמך דסבירא לי' דחייב שמים ליכא לאקשו' חיפוק לי' משום קשר. דנפקא מיהה לחיובי תרתי. רק הוקשה לו

ש"ס לו פיקר מן הכהנה אין ברירה] ומכל מקום [מהא דמשא
הכא שלא בשעת מלאכה כדי יחא ל"י וכו'] מוכח דלא
ה"ו חיבור אלא כל זמן שרעט שיה" מחבורים . וכפרק
ס"ה דכלאים בשנה ביחד שומאה וכלאים ושבת . משמע
דבשאי חיבור לשומאה גם בכלאים ושבת איש חיבור .
ופ"י כיון שבשעת איש חיב אלא בשמלאצו מחקיימם .
על כן בשאי קשר של קיימא אין מלאצו מחקיימם .
דכבר ביארט דמלאצא הקשרט הוא חיבורט ורי' אין
החיבור מחקיים . שהרי אין דעמו שיה" מחבור ורי' לזמן
וכשפטר בזמן שגדול' לא ה"י רעוט שיה" מחבור לא
יה" חיבור . ולא כן אין החיבור מחקיים . ועל כן אף
שבכלאים חיב אפילו איש קשר של קיימא . היט משום
לכלאים השב חיבור אפילו איש מחקיים . וכמו שכתב
סטורי וזה סימן ש' . אבל לשבת דבשין מלאצו מחקיימם
ובשאי של קיימא אין חיבורט מחקיים :

(יג) **ורפי** מה שנכתבי דמעת קשר שאיט של קיימא
מחוס דלא הוי דבר המחסיים. יחיא הא
דחייב בתופר שר תפירות וקשרן לפי דרכיו דכל בקשרה
פפור מחוס דאיט של קיימא. ומכל מקום חייב על
התפירה אף דמה שמחסיים איט של קיימא. דמכל מקום
לא יתבטל הקיום מאליו. דאף בעם שיחפון להחיר
הקשר יח' חילור. שדרי אין דעתו להחיר התפירות
ישיחב מלאכתו ממקיימת גם כן כל זמן שלא יחיר בפועל.
ושפיר חשיב מלאכתו ממקיימת כיון שלא יתבטל מאליו
ודומ' :

וְהָיָה לְחֵטְא כְּעֵינַיִן נִרְאֶה דְּלֹא קָשָׁה מִיֵּד. דְּהֵנָּה הָאֵל דְּכַעֲבִין קָשָׁר שֶׁל קִימָא וְאֵם רַעְמֹו לְהַסְרֵי פְּסוּר. וּלְבִאֲרֹה מִזֵּי שֶׁנָּא מְחַל הַמְּלָאכִים דְּאֵם הָיִיא עַל מַנָּה חֲזוֹר וּלְהַכְנִים. אִזּוּ כּוֹחַ עַל מַנָּה לְמַחֲוֹק חִיב. וְאִין לִמָּר דְּכַסְּתֵּמוּ לְהַסִּיר לֹא הָיִי קָשָׁר וְחִסְרֵי כֻלָּל. שְׂהָרִי קָשָׁר שֶׁל תְּפִלִּין הִלְכָה לְמַשָּׁה חֲסִידֵי וְלִדְעֵת ר' אֱלִי לֵדָבֵר לְהַסִּיר וּלְקַשׁוֹר בְּכָל יוֹם וְאֵם כֵּן לֹא הָיִי קָשָׁר שֶׁל קִימָא. וְתַחַל מִקֹּדֶם הָיָה קָשָׁר לְעֵינַיִן מַנָּה תְּפִלִּין. מִיָּד יֵשׁ לִמָּר. לִדְעֵת בְּרִין וּבְרֵאשִׁים פֶּרֶק קָמָא דְּסוֹכֵה דְּבִיטוּל לְשַׁכְּנֵה בָּנִי. וְהָיָה בְּדִין בְּתִפְלִין לִיּוֹם אֶחָד דְּכָל יוֹמָא מַנָּה בְּאֵם 'נֶפֶשׁ'. מִיָּדוּ מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם שְׂאֵרִים שֶׁל תְּפִלִּין מַחֲבִירֵי וּמַסִּיר הַקָּשָׁר וּקְשָׁרֵי לְפִי מִידָּת רִאשֹׁו וּסּוּפֹו לְהַסְרֵי ט בִּיּוֹם וּלְהַסִּיר כְּדִי לְחַזֵּר לְקַשְׁרֵי בְּתַחֲמִיל. וְאֵם כֵּן לֹא הָיִי קָשָׁר שֶׁל קִימָא. וְאִפְשָׁר לִמָּר לִדְעֵת רִשִׁי דְּגַם קָשָׁר שֶׁל יָד הָיָה הִלְכָה לְמַשָּׁה חֲסִידֵי וְשֶׁל יָד הָאֵל לֹא קָשָׁר חִסְרֵי הָיָה כִּנְיָ. וְגַלְמַד דְּגַם שֶׁל רִאשֹׁו לֹא מַשֹּׁם חִסְרֵי הָיָה. וְעַל כֵּן מַסִּי אֶפְלִי אִמֵּי שֶׁל קִימָא. אֲבָל קָשָׁר שֶׁל מְלָאכִים שֶׁנָּא דְּמַשֹּׁם חִסְרֵי הָיָה. לֹא תְּשׁוּב חִסְרֵי אֲלֵא אֵם כֵּן הָיִי שֶׁל קִימָא :

אך לפי מה שכתבתי יש לומר דקציו ל' לרש' דמכל מקום מלאכתו מחקיקתא. וכל כמה שאיט מחיר אחד מהם אי אפשר לומר על אחד מהם בלא יחיה ל' בחיבורו. שהרי אפשר שיתיר האחר. וזה דכפועל טורי פעמים יפתח זה פעמים זה. מכל מקום כל זמן שלא פתח אחד מהם. כל אחד אי מיטור מספק. ולא בעל חיבורו ממילא. על כן באורך לומר שאיט יוכל ללמוד באחד אלף ברוחק ויחיה ל' שית' שמים שמים :

סימן קפא.

(א) כתב בספר יראים. וטורד דרבנן. כל קשר שלפנינו נחך ונכנס לטוב. אף על פי שחלח טעיתו לא ביזה על חמת לקוח שם לטוב אסור דתן יס לך קשרים שאין חייבים עליהם כקשר במילים ובקשר בספרים ומפרש בגמרא חיובו הוא דליכא אבל איסורא איכא ומפרשין קיטרא דקשרי בזמנא וקיטרא דקשרי באסתרירא פי' רעוה שקשר בטבחה קבועה בחוממו של גחל או בטבחה של סביה פתמים נחך ומעלה שם לטוב ופעמים מתירן ומראה החיר לטוב מנהל ומדל פקור אבל אסור ומתקין לה בזמנא

שיחיהל להחיר. ורמינה מקל ששטחן די לקדדום חסיד
לשומאח בשעת מלאכה בשעת מלאכה אין שלא בשעת
מלאכה לא. ומשי החם שלא בשעת מלאכה משוי
לזורק בין בעלים הוא שלא בשעת מלאכה נמי ריחא לי
דחא חספה דרס מחזור להו. ובהא רעד שיחיהל להחיר
דעסעס דעסעס חזיל מיד מעשה. ולדך להבין דבשיב
להבירן בעי. דלא שייך אין מחסבה חזיל מיד מעשה
דלא מחסבה יי רעמו להבירן לזרז זמן. ולדך לומר
דשייטן שחא יי דעמו מחיל שיה' שר מחסבה חזיל זמן.
והיינען ישיש' כח קח פרק ראשון חזיר בירר דלא דברכן

9

סימן קפב.

תולדות קישר.

(א) **כתב** הרמב"ם פרק י"ד הלכה ח' הפותח חבליים וכו' כפי זה תולדות קישר והתפריד את הפתח כפי זה תולדות חמיר. ובידועתו שלפניו הכן דעביר חבליים חייב משיס טוס, ואם כן במחיר אין ט מלאכה, וכן משמע בזה (דף ל"א): שותתם שכלים מחיר ומפקיע. פרש"י דיבור המתחיל אבל לא מפקיע. המחל לסתור עטותו וגדילתו. והא כשמפקיע חייב משום מחיר. בשלמא מחיר יחא דלאו קשר של קיימא הוא כמו שפרש"י. אבל מפקיע קשה. אלא ודאי דעתם בידועתו דפוחל רק משום טוס וכשמתפריד הפתח אין ט איסור של כלום. שכן מלאכי הקשיא על הרמב"ם מהא דכ"ה בספר מנן אבות [הנ"ל]. אך מלאכי כפי' הר"ם שדמם מחשש שלא פ"י מפקיע כפרש"י רק מפקיע התחממות ממנו. וטו' הרמב"ם מפרש כפי' הר"ם ולק"מ. המציא מיהא חא אין פתח תולדה לקשר לא מצינו תולדה לקישר. ובידועתו למד לא חייב משיס ממנו. שלכל המלכות יש לכן תולדה לו אין לה תולדה. ואם אין תולדה לקשר למד נשנה באבות מלכות ולר"ך פיון:

(ב) **בשלהי** שבת שקשרין קשר שאיט של קיימא לרבי מטעם ומפרש לה בעור באין טעו' להחירו טוך שבעה ימים ולדבר רשות פטור. אבל אסור. והענין אברהם מפרש לה לשיטת הרי"ף והרמב"ם במשפט אומן. ואיט מוכן לי מה נשתנה שבות זה משאר שבתים שדחה אפילו מקיעת שופר. כהא דתקן שופר של ראש השנה אין משקחין עליו את כל וכו' ולפירוש סטור י' ליישב קמ דכנס כיום הכישרים והסור כל העינים [מן מאכלה וספי' לטורף שאר דברים ומשום שאין עיקר כוונתם למשגל, כפי דאף דשאר עינים כיום הכישרים נשבות ומלאכה ונפקא לי' משכחין שבות. ופסק רש"י הוא הכאה. מכל מקום כיון דאין עיקר כוונתו לק' הוא שבות קל מאד והסורו להקביל פני רט ואפי' שומרי פירות שוברין במים עד לזואן. הכי נמי הקשר כפי' למחור ואין לר"ך לקשר רק לשטע ו'. ואיט רואה כלל שיתבטל לשבעה ימים. חשיב שאין עיקר כוונתו את השבת והסור לטורף מטעם. אך לדעת רמב"ם דמקשה אומן אפי' איט של קיימא כלל אסור. לר"ך פיון למד אסור לטורף מטעם ספי' משאר שבתים:

סימן קפג.

לר' צבי יהודה נ"י.

(א) **דבר** מה שכתבתי במלכות אופה בסק"ט חות י' כהא דחייב במחיר ובמסס וכו' אף שחזר לקדמותו ובדבר שאיט מחקיים הא פטור בשבת כמו שכתב הרמב"ם והרב המגיד פרק ט'. ואמרת לייעב משום דמצינ' במשקן הימך מחבת שאיט מחקיים. ומל זה הקשה ממה שראה כתב"י ביד חלמירס בקישר דל"ט חייב אלא בקשר של קיימא אין הסעם משום ולא חשיב חיבור דמאי שנה מתפילין וכלאים דחשיב חיבור אף שאיט של קיימא רק הסעם משום שאיט מחקיים [וכן ראה בספר לשון ההבן] ואף דר' במשקן קשר שאיט של קיימא ביהדות איהלים. לא ישיבי מחבטים כאלה ואולי נשתכשו. או דקמריחא

(יב) **ובהכי** יחא מה שרש"י לא פירש ממעל דרבנן שאין חוללין מחבת לשבת. דאם כן יקשה קשיית הסורי וכו' רבנן אף קישרין מתעליין. ולרד"י לא שייך מי' הסורי וכו' דלפעמים חוללין בחול. ולרש"י אפילו בספק אסור:

(ג) **נחזור** לדברי היראים לבאר טעם שאסרו חכמים באשכר שיטאר לעולם. ונראה לי משום דשחא מחכין לבטלו או אפילו נסחם כל זמן שלא נחטין בפירוש להחירו חשיב של קיימא כדברי הירושלמי בגל. אלא דמכל מקום איט חייב כיון שאשכר להפקיע הקשר במחבת לבד קל וטו' מוכח להחירו באחד ידיו כנ"ל. ומכל מקום מדרבנן אסור כמו ביכול להחירו באחד ידיו דקאמר ר' מאיר אין חייבין עליו ומכל מקום אסור. וכן אסור להחירו אף שקודם הסרה כבר חשבו להחירו. ולדעת בעל היראים כפי' מה שביארט אחי מחבתה ומוליאה חדי מחבתה שמתחילה. ואם כן לא אי' בשעת הסרה של קיימא. מכל מקום אסור כיון דבשעת קשירה ה' של קיימא. וכן הוא לדעת כל הטוסקים בקשר העשוי לשבעה ימים אסור להחירו לטוף שבעה, אף דאז שוב איט שומד לקיום שבעה עבר ומט. מכל מקום כיון דאל שם קשר עליו לא בטל מי' שם קשר במה ששומד להתפריד. ודוקא אם במחילת קשירה לא חל עליו שם קשר כיון ששומד למחור לכמות שפי' ועיין בטוס' כד' (דף כ"ב): בדיבור המתחיל אס. ודוקא מן הסורה אין איסור. דמן הסורה לא חל [שם] קשר עליו כיון שיכול להחירו במחבתה. אבל מדרבנן שחל שם קשר לא פקע בשעת הסרה וד"ק:

(ד) **מידו** לפי שזכרנו למל במחבתה הקודמת משלל של טכסין. שטלי דריחא לי' במחבתה דאז דר' משנפי דר' מחור לבו ה' בעל חטורס. ואם כן כהא נמי כיון דלענין שבת מחבתה מוליאה וכו' כמתחיל להחיר לענין שומדא דבטל חיבורו אף שמתחילה ה' חיבור. ואם כן י' מותר להחירו:

(ה) **מידו** כל זה יחא רק לדעת הרמב"ם דמתחיל כיון כלאים לשבת, דבכלאים לא נתיק דבר המתקיים. אבל להר"ם והרא"ש דגם בכלאים וטומאה לא ה' חיבור באיט מחקיים. על כרחך מדי' חיבור לשומדא בשבת מלאכה. לשבת נמי ה' חיבור המתקיים:

(ו) **ונראה** דמכל מקום אסור כמו שנים שפשו מלאכה זה שוקר וזה מניה אפילו אחד מטי' כמו שכתב הטוס' (דף ג'). דיבור המתחיל כהא. וכן פקידס בערב שבת והנחה בשבת דחשיב כמו שנים שפשו כמו שכתב רש"י (נ'): בדיבור המתחיל מכתור יוס. והכא נמי המלאכה נעשית על ידי מחבתה להחיר דעשאו נגד שאיט של קיימא ומעשה הסרה אחר ק'. ומחבתה ה' גריחא כאלט עשאה אחר. מכל מקום מעשה שאחר ק' אסור דגמר המלאכה בעלמא, שכתבנו לבד לא גמר המלאכה. דמכל מקום לא אסור ממנו. אלא שנעשה קשר שאיט של קיימא. וגמר המלאכה עשה בידיו וד"ק:

סימן קפד.

שנית דהגיד.

ד (א) ער מה שכתבתי בסימן הקודם דמוכה מכהנת מדרבי דכפילין בעיק קשר של קיימא ככתב דכטום עירובין (דף ז'.) משמע דלא בעיק. כהא דאוסר שם ר' יאודה להכריע מפילין חדשות. וכן הוא בשמנה וקאמר שם וחדשות היט שאין מקושרות ומשום דאוסר לקשור בשבת. ומקשה וליעניכא מיטעב. אמר רב חסדא זאם אומרה ענינה פסולת כפילין. אביי אמר ר' יאודה לפעמי' דאמר ענינה קשורה מפילין. אביי אמר וכטום ד'טור המחיל אמר רב חסדא תימא וזי לא ידע רב חסדא דלר' יאודה ענינה קשירה מפילין כדאמר אביי [ומה זאם אומרה כו' דמשמע דמוכה מהא דענינה פסולת כפילין. הא לאו רח' הוא כדאמר אביי]. וי' לומר דניחא לי' למוקמי מתניין דאוסרת בחדשות כרבנן דר' יאודה. אי נמי דקסבר אפילו לר' יאודה שריא ענינה דפסחא דעמו להסיר ולמשום קשר גמור בחול עד כאן לשונם. ואי כפילין בעיק קשר של קיימא מאי מקשה וליעניכא מיטעב. וכי הכי דשרי לקשור כיון שדעמו ט' ולא הי של קיימא מהא עמחא יפסול למפילין עד כאן דברך:

ב (אמת) אחרת לפי דברי המקשן. אך לר' חסדא דמשי ענינה פסולת כפילין אפילו לר' יאודה אף דכפירא לי' ענינה קשירה מפילין הוא. ומה שעם יפסול למפילין. ואין לומר דענינה חולדה דקשירה ובשבת אחרת חולדות אבל למפילין דאין רבוי לחולדות ענינה לא קשירה כעין דברי תוס' בברכות (דף כ"ט.). לימא דתוס' כתב שם בתולס לא היט נוח לענין בטר מכל מקום לענין שבת י' חולדה נוח. אבל הכא לשון הס'ם ענינה קשירה מפילין ואי היט קושר ממש ואף למפילין יוכסר. ולמי ראשון דקרי' אליבא דרבנן יתחא מי רב חסדא דכי כי רבשבת ענינה לא קשירה ככי נמי כפילין פסול. אך למי כו' קשה. ולרך לומר דרב חסדא דאמר ענינה פסולת כפילין נמי מהאי עמחא דמותר בשבת משום שדעמו להסיר ולא הי של קיימא ככי נמי כפילין פסול מהאי עמחא. והמקשן הוא סבירא לי' דוקא בשבת בעיק של קיימא דבעיק מלאכה מחשבתא חליקין בטר דעמו להסיר. ורב חסדא חידש שם כפילין בעיק של קיימא. ואביי דמשמע מדבריו דענינה כשרה למפילין. הא סבירא לי' דמתניין כר' יאודה ולר' יאודה בשבת אסור דמשיב של קיימא. על כן כשר למפילין:

ג (ד) ודע ולמי כו' בתוס' נראה דקשיית הס'ם לא הי' לחנא דמתניין דמסתמא אחיא כרבנן. ולרבנן דענינה לא קשירה לא הי' קשר למפילין. וכל הקושיא הי' לר' יאודה דסבירא לי' ענינה קשירה מפילין רק בשבת מותר משום שאי של קיימא ככיל. ומשי רב חסדא דכפילין נמי בעיק קשר של קיימא. ויש בוכחה לזה משום ד'טור המחיל אביי ז' לשונם וקאם נראה דכלכה כר' יאודה דענינה קשירה היא דממסק אביי ר' יאודה לפעמי' ואמי מתניין כר' יאודה, מיט דמרבי' במחא דש'ם בפשטות וליעני' מיטעב חשמת דאין כלכה כר' יאודה עד כאן לשונם. וקשה התינה לת' ראשון בתוס' ד'טור המחיל אמר רב חסדא. אך למי כו' דאפילו לר' יאודה מקשה דשריא ענינה משום ולא הי של קיימא. ואין רח' דמקשה וליעני' מיטעב דאין הלכס כר'

דקטטחא הם [מין ניטין כ'ס: הא דאנא דקטטחא הוא] ודחא בסעם תסום דלא מכחיל לי'. לא תשוב קשר כהאי גוונא:

ב (ב) ומתפילין אדרבה י' רח' דהא כתב בבהות מדרבי פרק קמא דחולין כהא דסבירא לי' לר' אלי' ולרך לקשור בכל יום ורביט חס חולק מואסר לקשור בשבת ואי לרך לקשור בכל יום הא לא הי של קיימא. וכתב במדרבי שאין זה רח' ואף דלא של קיימא רחמנא קרי' קשר [וכהא דטובה פרק ז' דאף דאכל שאיט עשוי ביד אדם איט אכל. גבי הסור תשיב אכל דרחמנא קרי' אכל כדכתיב ועלמות וגידן מסוככא]. ובייט מדרבנא וקשרתם. וכלכה למשע מסוי קשר של מפילין. ולר' אלי' ולרך בכל יום ולא הי של קיימא ואף על פ' כן נקרא קשר גלי קרא דהא חשוב קשר אף שאיט של קיימא ואסור בשבת. אך מה מוכח דטעם הכיור בשבת משום ולא תשיב קשר כשאיט של קיימא ובכפילין גלי קרא דתשיב קשר. אבל אם הסעם משום שאיט מתקיים מה בך דכפילין הי קשר. מכל מקום מותר בשבת משום שאיט מתקיים. ובכלאם גס כן לא רח' מפרש דאסור אפילו איט של קיימא. אך אם תמחא לומר כן י' לומר דלפי'ן מיהדיו דכלא בשבת רכתב כר'א' דאין איסור אלא אם קשרן יחד. והא איט קשרן באופן שיה' קשורים זה בזה לשלם:

ג (דעיקר) טעם דבר שאיט מתקיים באיט של קיימא פריכא הוא דדבר דרבר שאיט מתקיים בשבת פסור אבל אסור והא באיט של קיימא כלל מותר. ולדעת ריף ורמב"ם דאין חיוב אף בשל קיימא רק במעשה אומן י' ליישב דבאיט מעשה אומן דאין איסור אלא מדרבנן הסוירו באיט של קיימא לגמרי כיון דהי מרתי לרישומא. אך לשאר פוסקים דבשל קיימא אפילו איט מעשה אומן מייב ומכל מקום באיט של קיימא כלל מותר לכפחילס אן טעם שאיט מתקיים מססיק. ומל כדק' דלא תשיב קשר כהאי גוונא:

ד (עורר רח') מה שכתב הרב הסגיד פרק י' דאף דאכל הי דבר קל ופסק מחילא תשיב של קיימא. ואיט חלי של קיימא אלא באיטם קשר וטור קשר מין שם. ובייט שאיט טעם הסקר רפוי רכר שדעמו להסיר ולא חכמל לי'. וכן אם לרך להסירו. ואם הי' הטעם משום שאיט מתקיים. כל שכן שאיט תיקח חליו דאיט מתקיים. ואם כי רש' שלי שבת כתב דנס מיתקח חליו תשיב איט של קיימא. איט מוכח מדבריו דסעטם משום שאיט מתקיים אלא שם כהאי גוונא לא תשיב קשר וחיבור. וטור דעיקר הדין שלמד כר' המגיד חלשון המשנה מלאכתו מתקיימת בשבת איט טולס לפרש' וברין, ומאי עמחא פסור לרידכו קשר שאיט של קיימא פ' דלא תשיב קשר וחיבור כהאי גוונא:

ה (ראיה) לומר כאן מה שלמדתי מכתבות מדרבי דחולין דלדין דלא קיימא לן כר' אלי' איט יולא כפילין אלא כקשר של קיימא כמו בשבת דלא תשיב קשר אלא של קיימא. ולדין אן לומר דרחמנא קרי' השלין של קיימא סס. וכי דכפ' מפילין של אחרים ומסין כקשר לפי מדס ראשם לאו שפיר עברי דכפמלס יסט אחר ק' הקשר לפי מדס ראשם. נחלא ראשון לא הי של קיימא ולא יקא ידי מוכח. ומנה לפרסם דבר:

אבני הרכות מלאכת שרת סימן קפג קישר שבת נזר פה 169

גם משכיו חשיב מלכס. כהא נזנח כחט חסר לעין פלסול רבנא שאיט מחסר רק מחשבה חשיב כלי לפלסול. וכן בזבחים (דף ז' א'): רבנא לחיוב כיטס במחוסר רק מחשבה חשיב משכיו בנזר לחיוב כיטס. והכא נזר חשיב משכיו דרך מלכס דכרי בחול לזבן ק' למחשבה ובשבת הא לא מסין למלכס. וכסא נזנח גם בחול לא אורחי. על כדק' דלמין דרך מלכס לא אולין בנזר מחשבת:

(ד) ומה וסיים רמב"ן דלר' יהודה לא מצי לקשור באיט של קיימא דלר' יהודה לא בני של קיימא נזר. כדן שיה' יכול לומר דלר' יהודה דסבירא ל' שבת זמן תפילין כחפירש בשבירה. אין סימא משום דרך מלכס רק משום דמלוות נכך ובאיט של קיימא דפסול לתפילין חסר. אך למה לן לשבוע מחלוקת בנזר לומר דלר' יהודה אין סימא משום דרך מלכס. ואין לומר נה' דחשיב מלכס כיון שיה' ראוי על ידי מחשבת מכל מקום הוא שטובא בלא מחשבת לא חשיב דרך מלכס לימא סי':

סימן קפו.

מלאכת מציור.

(א) כרבא דרז"ל דאזי חייב אלא במחיר על מנת לקשור כמו שיה' במשקן. ואיט חייב אלא במחיר קשר של קיימא על מנת לקשור קשר של קיימא. ויראה דאזי בשעת כחש' במחילתין (דף פ"ג): כדירבד המחילתין ונר"ך לעזים ולא מקרי קישר בעזים אלא בעזין זה מירי דכרי אקשר על מנת לחפור ומחוק על מנת לכבוש עד כאן לשונם. היט דאזי איט על מנת לחפור לא מקרי מלאכה כלל ולא משום מקלקל לבר אט שומרים אחריו. וכן מסין דברי המוספות גיטין (דף י"ט). כדירבד המחילתין מחוק הוא שכתב [בספרה] על גבי דין וחשיב ל' שחק על מנת לכבוש. דמסתמא שומר לחור ולכבוש מליו בדיו ומקלקל לא כו' כי עד כאן לשונם. משמע דכא דכתבו מחילת וחשיב ל' על מנת לכבוש. לא לאשקי מקלקל כתב כן. ועל כדירבד רבשאיט על מנת לכבוש לא חשיב מלאכה כלל כי היכי דקשר כשאיט על מנת לחפור איט מלאכה. והוא דין במחיר שלא על מנת לקשור או על מנת לקשור קשר שאיט של קיימא כיון דלא ה' ומדא דמשקן פסור:

(ב) אך לדעת רש"י (דף ל"א): דהא דבעיק שומר על מנת לכבוש. קורש על מנת לחפור. מחוק על מנת לכבוש. משום דאזי לא כן מקלקל הוא ישין שם היסוד. אך דנמשקן כי רק על מנת לבנות, מכל מקום אף בלא על מנת לבנות הוי מלאכה ופסור רק משום מקלקל. הכי נמי במחיר הכי רלוא מקלקל הוא. או שמחיר על מנת לקשור קשר שאיט של קיימא דכהא דאזי לא מקלקל הוא חייב:

(ג) ודגה כנאון ר' עקיבא חזר וז' בתוספות חדשים על משרות הקשה על הכוס מחקור על מנת דחייב לר' יהודה. או קורש במחור למחיר לחסא דחייב לר' יהודה. דאף דאזי על מנת לחפור. אך דאכריסא לעיין בלכס סימן ש"ח סבאו סמורי וזכ' שט דאחיותו ככתובים כלו דפי הספדים או על גביהן. כשפתח ין משק מחילת דמחוק באחיותו והוא על מנת לכבוש דמחוק למחור

כר' יהודה שוב ישאר הכחשה קלמ דהלכה כר' יהודה חדאזי כלי מחירה. אך לפי מה שכתבתי. למירון סב' אין רא' כלל מדאזי דהלכה כר' יהודה מחמתין כר' יהודה. דלשונם לא מוק' מחמתין כר' יהודה וברבא אחיא. אך דלרבנן לא קשיא כלל וליענב' מיענב' כיון דסברי ענינה לאו קשירה ודאי פסול לתפילין וכל הקשירה מדר' יהודה. וכל הכחשה חסר דהלכה כר' יהודה מדאזי לפי מ' ראשון דלרבנן מקשה. הכה במקשן סבירא ל' דאף דלשבת לא קשר לתפילין הוי קשר. ואזי לא סבר סברא ו' רק משני ר' יהודה ס'א. אם כן מוכח דהלכה כר' יהודה ועל זה שפיר השיט הפוס' דיש רא' דמסתמא דנמא מקשה וליענב' דאין הלכה כר' יהודה:

סימן קפה.

עוד לחגיד.

(א) אשר חקקה לך במה שכתבתי דקשר שאיט של קיימא פסול לתפילין כחש' שאיט חשיב קשר לשבת וכוונתו כן מדברי המדרי. והוקשה לך דבריה המוזיא תפילין לאזי ענינה כשרה לתפילין ולמ' ראשון של חסר קאי לרבנן דענינה לאו קשירה בשבת. הכה שאין דמין תפילין לשבת. דכר פשוט ולא קשה מיר. סברי לרבנן דאזי ענינה לאו קשירה קשה קשירה במשקן כי כה ורשאר בענינה [כהא נזנח פרש"י] אכא דשומע. משום מה מחייב דנעדרות אלים אפסר בחריקה] ונר"ך לומר דודאי ה' קשירים שיה' חוק יומר. ועוד לפי מה שכתב וז' דענינה לאו מלאכה אומן. אפי' מוחב מחיבה אחת כדרכו ועליו שוב הכה שחשיב קשר מכל מקום משום אומן לא הוי כל שכן ענינה נזר. ובמשקן כחייב מלאכה מחשבת פרש"י פקא קמא דבינה מלאכה אומנת אם כן ה' קשירין דוקא. ועל כן סבירא לכו לחכמים להפיר ענינה. הכה דכתולחת שאר מלאכות לא בעיקן שיה' במשקן. מכל מקום אין זה כלל נזר. וסבירא לכו לחכמים ענינה רחוק מחור מקשירה ואפילו חולדת לא הוי. ועוד דכיון דאזי משום אומן כר' ולא חשיב מלאכה מחשבת [כר' רש"י פ"ק דבינה] על כן פסור וסבירא לכו לחכמים להחיר גם לכחילה כיון דלא משכחה כה מלאכה מחשבת. אבל בתפילין שאין ענין למשקן. ענינה כשרה. אבל קשר שאיט של קיימא דכיה במשקן בנעדרות אולים סיין שבת (דף ע"ד): ואף על פי כן פסור. שפיר מוכיח המדרי שגם לתפילין פסול:

(ג) שוב ראיתי שכתבתי כן כחש' מחמת היש' ש. אך הוקשה לך דברי הרמב"ן במלחמות שיישכ דברי הר"ף שפירש הפס' שאחר בחדשות משום דחיישין דלמא קמיע ריבה. ולא פירש משום שאיט יפול לקשור. דמ' מיענב' לאו ואפילו ימא ענינה פסול לתפילין יכול לקשור קשר שאיט של קיימא. הכה משרש דקשר שאיט של קיימא כשר לתפילין עד כאן דבריו:

(ג) דגה קיימא לן שבת לא זמן תפילין וכל סימא סלביש בשבת משום דהא דרך מלכס כחפירש בשבירה. רק ענינה אי פסול לתפילין לאו מלכס היא כיון שגם בחול איט לזבן ק' ומחוסר מעשה. אבל קשר שאיט של קיימא סביל אי מנעל ל' ק' מלכס הוא.

דלעבער פ"ה איסורא קלילא של לכהחלה מלמעבר איסורא
רבה להיות בכלל קרקפתא דלא מנה חפלין ח"ו :

בברכה מלבטל חטם חפלין לנמרי, ואין בזה לפ"ע לא
חטן מכשול דהמקן רבה על המכשול כימרון הכשר וניחא

סימן ו.

על המנהג ששואלין תפילין ומקטינים הקשר

ב"ה. תשובה לפיעטמקרב.

עבירות מחולקין כמו קלר וטמן כפירש"י וחלוקין לחטאות
אין מעטרפי אבל בשגגה שבה חזון מלאכה דלא חלוקין
לחטאות מעטרפין. וכוונת שמיסד כבוד באבני טר או"ח סי'
חז"ו סק"ה ובאג"ט מ' זורע סק"ד אוח ט' דמלטרפין
נ"כ ודיון דמשכחיל לפעמים שלערפו כמה שבתות לחיוב
א' [דורא] כמו דב' שבתות מעטרפין ס"ה נ' וד' שבתות
ויותר כגון שהולא רביעית גרונרות בשבת זו ורביעית
גרונרות בשבת השני וכך בשלישי וברביעי מעטרפין כל
השבתות לגרונרות [ובזה] ענינא דרך אגב מסופקני
בהולא ח"צ בשבת זו וח"צ זו עולה בשבת אחרת אם
מעטרפי לחיוב מי אמרי' סו"ס הרי לא נחמסך בגרונרות
שלימה כעין ש' בירושלמי הולא ח"צ וחור והניחו פסוד
שלא נחמסך בגרונרות שלימה א"ד כיון דשבתות כגופין
מחולקין דמי בוי' כאלו ס' שני מלאי גרונרות מחולקין ומ"ס
חייב דבמזיד ל"ס חילוק מלאכות כח"ש באג"ט ה"ל
ואכח"ל. חשיב' כל השבתות דכור' א' וע"כ לא בני קש"ק
בניסול לשבת א' ודוקא בעירוני חלרות דאין בו חיוב אלא
איסור דרבנן להולא מרשות לרשות בלא עירוב ואיסור גם
כח"ש איכא וא"כ לא משכחיל לירוק דב' שבתות לענין זה
ע"כ שוב תשוב כל שבת דבר בפ"ע וע"כ לענין פ"ח בני
בניסול לשבת א' ולענין סוכה ולענין חפלין דל"ס בהם
לירוק לענין חיוב דאין בהם רק חל"ע שוב תשוב כל ז"ס
דבר בפ"ע לענין חפלין וכל ז' ימי הבטות דבר א' לענין
חלות סוכה כנלע"ד בזה לעומד העשה :

עוד ק' לי על דברי אבני טר ש' דלענין חפלין כל ז"ס
חלות באפי נפשה דהרי קימ"ל בנחתא לילה זמן
חפלין אלא דהוא הלכה ואין מורין כן משום שחא יאן בהם
ובסוכה (מ"ד) דסוכה דלא מפסקי לילות חמישים כל ז' ימים
כיומא אריכתא דמי ויהי' יחשבו כל ימי החול כיומא
אריכתא :

[ובראי] ענינא ראייתא בשפ"א לזבחים (י"ט) ד"ה בני
ר"ז ח"ל והנה יל"ד מה דששי' ל' דחלשוד
ערוך בידט חפלין מליזא מה ראי' פי' בא באמת קימ"ל
לילה לאו זמן חפלין ואכתי לח"ד זמן חפלין חיבטי פרי'ל
הטבור ול"ע, דהא קימ"ל באיזא (ס' ל') דלילה זמ"ס אלא
דאין מורין כן ולכא"ו י"ל כיון דחיל הפקיעו המז' נפקע
חלות חפלין בלילה לנמרי ואפי' יניח חפלין לא יקיים
מז' כלל מה"מ (כע"ז כ' ח"ד) רפ"ק דברכות ט"ה
הזכירי ח"א [ובזה] ענינא פירשטו בשבת (י"ג) שריביא
קרא וקטעו ואמר כמה גדולים דברי פנחס שאמ"ר לא
יקרא לאור הנר, וקשה הלשון כמה גדולים דמי, וי"ל
דבסופה (כ"א) דחורה אנוני מן היסורין ומלא מן החסא

ע"ד דבר השאלה על המנהג ששואלין חפלין ומקטינים
הקשר דהאבני טר או"ח (ס' קפ"ג סק"ה) אוסר
משום דל"ה קשר ש"ק עכ"ל :

הנה לכא' מלאחי לזה רפואה מה"מ מדברי רבינו ז"ל
עלנו באבני טר (ס' קפ"ג סק"י) שרלה להוכיח
דבחפלין ל"ז קש"ק משי' רבינו אלי' שלריך לקשור הקשר
בכל יום ודחה ד"ל כח"ש הראש' בפ"ק דסוכה לענין חבן
וביטול דסני בניסול לשבתה ימים ס'ה לענין חפלין דכל
יום מזה באפי נפשה בני בניסול ליום א' [ואח"כ חור
והק' מחמשים בכל יום שאדם שאל חפלין מחברו ומחיר
הקשר וקשורו לפי מדת ראשו וסופו להחזירו בו ביום
ולהחזירו וכו' עיי"ס ונפ"ז ונ"ל דהא דסי' קפ"ג סק"י ש'ר
דלפי מה דקימ"ל דלא כר' אלי' שוב י"ל דבחפלין בענין
קש"ק וע"כ לא יפה עושין השואלין חפלין ומשנין הקשר לפי
מדת ראשם דכיון דהנעלים ישנו אח"כ הקשר ל"ה קש"ק
הייט נמי דוקא בעומד לשנות הקשר בו ביום [ואף דבכחה
דברים סותר שיקחו בס"י קפ"ג לעומת ח"ש בס"י ק"פ
כאשר יראה המעיין מ"מ בפרט זה אין לו ראי' שסותר
שיטתו דאשכ"י פלוגתא לא מפשיט אפי' בחרי חנאי וכש"כ
בחר מנא שאין לו לומר שסותר שיטתו כל שלא מלאנו
מפורש] וא"כ יש מזה שלא לשאל החפלין רק אח"כ שבעל
החפלין כבר החפלין היום דשוב לא יסרך להחזיר הקשר
היום רק למחר וכה"ג שפיר חשיב קשר של קיימא :

אמנם בהיותו בזה לא זכיתי להכין דברי רבינו
ולוקללה'ה שאם נבא לדמות זה לבניסול דסוכה
דמי לוי ימים א"כ גם לענין שבת יחשב קש"ק כשעומד
להתקיים אך ביום השבת לכר דהרי הראש' בסוכה פ"ק
ס' ד' הנ"ל מדמי ביטול סיכה לוי ימים לבניסול בעירוני
חלרות דמי לשבת א' כדאי' בעירובין (פ"ט) לענין ביטול
טחל ומחין בין ב' חלרות עיי"ס בראש"ט, ובייט דכל שבת
נחשב לזכר שלם בפ"ע כמו דכל ימי הסבות נחשבים דבר
שלם בפ"ע, והא מנואר בטוסקים (ס' ש"ז) דלענין קשר
ש"ק לא בני שבת א' ובעינין שיה' עומד להתקיים לעולם
עיי"ס ולדעת רבינו ירוחם דוקא קשר למי' שנה משב של
קיימא ולדעת רי"ף ורמב"ם ביאר באבני' ס' קע"ה דכל
שהקשר איט לומר מנין יום ל"ח עדיין של קיימא, עיי"ס :
והנה היבשה ליישך קלה ע"פ החטוא דבריות
(ט"ז) בעושה מלאכה ב' שבתות בשגגה
מלאכות לא מעטרפי משום דשבתות כגופין [והייט כב' גופי

זהב או
לנאחה
דאינו
לריך
זו בכך
דמוסיל
לו ה'
ו אכל
מוסיל
מוכר
פיי"ס
וחור
שא"כ
ז' ו'
ולולב
ש"ס
פ' בו
האנר
בטלו
במה
יהי'
לריך
ושב

חולץ
ז"כ
זאר
שום
שום
א"כ
א"ס
לום
ולא
ופק
(ה).

סי'
יד
ש'
ס'
מ'
א'
וא'
ס'
ג'
ס'
ס'
א'
ו

הרג"ל אברהם צבי פראגער זצ"ל ה"ה

מכון פאנצאגה מורשה חנני הו"ן זצ"ל ה"ה

חטון להב
חשיב כאל
דואה דוק
קשירה טו
שכרנו א
גס או
פפולת הו
קשור כמ

עוד
הכ
קללת ובי
יט שס
והיא מה
חיות וחי
דמה שרין
שמשמש
לך משמי
פלל קשר
לקשר פ
קשר דין
לח קשר
עוד יש
ולק
חם חלמי
חומר גס
חור- חליל
חשאי כני
חלל הכעל
לח קשר נ

ויש לה
וסי
חומרה רק
בשומד להכ
וסופו כה

בית

עוד
חפי
יח בשמאל
לחיה לפח

ותי' הכס'ם דמסתמא הוא פ"א בכל יום דאליב אילי הוא
פטם א' בכל ימיו וזה לא יסבלו הדעת פייש ויש להוסיף
לפח'ם הפני' ר"פ חפלת השחר לענין הא דאחר' בפ"ג
דריה כל יום ויום עובר עליו בכל מאחר דווקא כל יום
ולא כל שעה משום דכל יום הוא דבר בפ"ע פייש ובעי'ן
חייט מוט ברכת כהנים שהוא חייט בכל יום פ"א ולא
יותר כח'ם מוס' ר"ה (כ"ח:) ואף דבתורה סתמא כחי'
ולא נכתב זמן כלל וזה סמך לדברי ר'מ, וה"ל בתפלין
בעי' לכה'ם פטם א' בכל יום, ואף דחיי' סתמא הו' כח'ט
כחי' וקשרתם בכל יום ועיי' לר"ך קשירה בכל יום ומלמדי
סמוכין לזה בלשון הדין סוף פרש'ם בא (מ"ג:) ולאטריך
כ"ל לאנחא לן [למפלגין] בכל יומא לחיוב בדיוקנא פילאה,
משמע דפ"א בכל יום ד"ל אבל לכה'ם לר"ך להניחן בכל
יום כח'ם הפח'ג והא"ל לבעל דפיק ז"ל ובמקרא הארכתי
עוד בפנין זה ואריכתי:

ונישוב לדברי אבני מר ס' קפ"ג סק"ה דהני דנבני
תפלין של אחרים ומשנים הקשר כפי מדה ראשם
לאו שפיר עבדי דהנבטלים ישיב ויעשו הקשר כפי מדה
ראשם והו' קשאי'ק ולא ילא ידי חיוב פכ"ל הטורח וזה
כביר ליינתי בלדו וזה לשון לע"ד הקלושה: לפח'ם המרדכי
בוכא בעי' ס' קפ"א סק"ג דסומר פ"מ לבטח נוף הנחילה
בנין מקרי פייש וזה כתב הר"ן פ' הבונה דחק חוכות
חייב בשבת דלא גרע ממוחק פ"מ לכחוב מוכח דגס מוחק
חיוב משום כחוב דאליב מה ענין מוחק לטמב כנה דמוחק
פ"מ לכחוב הו' כסחב וזה כ' בשו"ע הרב ז"ל (ס' שמ"ז
ס"א) דשומד לכחף ליח שומד דכין דעמידה וז' לורך הילוכו
הוא כהילוך דמי, ולפח'ם הראש' דאין חייב בשבת רק נחמיר
פ"מ לקשור ז"ל ג"כ דמחיר פ"מ לקשור כקשר דמי איכ
גם כאן דהנבטלים מחירין הקשר ג"כ פ"מ לקשור ליח זה
המרה כלל מחילא ליח כלל ששומד להמיר הקשר ושבו הו'
שפיר קשק' וד"ק פ"כ כמכתב. ועמה רואי כ' באבני נור
(ס' קיפ סק"ט) העיר בזה וה"ר מרביט אלי' דקושר פ"מ
להמיר והמיר יח' פ"מ לקשור ג"כ ליח קש"ק דהרי לרבינו
אלי' דלר"ך לקשור בכל יום כ' הסוס' דליה קש"ק אף
שיחור ויקשור אחר המרה פייש ועדין חייב דן בקרקע
בדיק' דאפשר לחלק דהתם אין ההמרה לורך קשירה וכבר
יש לו קשר זה מחש דק דלר"ך להמיר כדי לקיים מלח
קשירה וזה משיב רק לורך פפולת קשירה אבל לא
לורך קשירה דהייט כדי שיהי' קשור אבל גניד דהנבטלים
לריכס קשר במדה אחרת ואיכ ההמרה לורך קשירה הוא
כ' בלא ההמרה אלא שיהי' לו קשר הלריך לו:

עוד יש לחלק לפח'ם ריעיבא עירובין (י"ד:) בעור
העסלא ליט לבדו על מקום הנקב כיון שרואה דוקא
להיות פחות במקום זה [קלף דומה לזה בחום י"ט פ"ח]
וכלים חיו) דנקב שארם עושה בכונה אפי' פחות מטפה
לריך ל"פ ואליב חביא את הטומאה והנה פחות מטפה
כסחוס דמי וכעין פחות מניס בכה"מ דאחר' לבדו מ"מ
בעשאו בכונה ליח כסחוס] וכעיי' בח"ל (ס' ג"ט) דגבול
שכן ערונה לערונה כיון דלהילוך עבדי ליא כ"ל לבדו
וכעיי' בלבוש ח' דייס (ס' ר"י) נמוקף בשם הר"ש דאם

בעידנא דפסיק בה לס"ע ואיך קרה לריכ"א חכשול כזה
שקרא וסטה בעידנא דפסיק בה, אך המי' לזה דכיון דחיל
אחרו לא יקרא לאור הכר הי' כחם יפה להפקיע נגמרי
מלח ח"ת מקריאה זו ולא שם חורה עליה פ"כ לא
הניגה עליו וזה כמה גדולים דמי שהי' נכחם להפקיע
אפי' מלי' דאורייתא שלא הי' שם מלי' עליה] ובגיד יש
להוסיף דאפי' החולקים על רביט יונה מודו כאן דהנה
במס' סופרים הובא בע"מ לרמ"ע ז"ל דאין הלכה נקבעת
עד שיעשה מנהג, וכיון דיש פלוגתא אי לילה זמית או לא,
והרי עכ"פ לא נקבע המנהג כמיר זמ"מ מחמת הגזירה
דרבנן שחא ישן מחילא ליח כלל שההלכה לילה זמן חפלין,
ולא דמי לק"ם אחר מלח דהתם ליכא שוב מיר שחיה'
מה"מ זמן ק"ש דוקא עד מלח ואי' לענין זה לקבוע
הלכה פ"י מנהג פ"כ אף שחיל הפקיעו המלח ח"מ נשאר
המלח מדאורייתא, משא"כ בזה שיש פלוגתא אי לילה זמית
ואין הלכה נקבעת עד שיעשה מנהג:

אך עדין קשה דהא קימיל דאם הי' לבוש בתפלין חכמיו
אי' לחוללן בלילה כשהוא כיחיד פייש ואלו למיר
לילה לא זמית לריך לחוללן איכ מורין ק ג"כ קלם
דלילה זמית]:

ונראה לישב דהנה ביריד (ס' ר"א סנה) דנ' מקואות
של כ' כ' סאה וירדו ג' וטבלו אס השאובים
זון כלד הוכשרו משום השקה ואס השאובים באחלע נשאר
נפסולם דהפסול שנחלע מפסיק שלא נמחברו יחד כ'
המקואות שנלדדים ושם פ"ב וס"ך ס"ק ל"ד מבואר
יותר מידוע דאפי' פסול דרבנן מפסיק לענין השקה, ועוד
גדולה מזו מבואר שם בש"ך ס"ק ל"ז דלהראש' אין בה
רק פסול דלכתחלה זמית מפסיק לענין השקה דוק ומשכח.
והיה הכא מה שהפקיעו המלח בלילה מדרבנן ואפי' רק
לענין לכתחלה [דאם לטב בהם כדעבד אי' לחוללן] מ"מ
מפסיק לענין זה שלא יחשבו כל הימים כיומא אריכתא
דשבתות כנופין ככריחות (ט"ז) וכמו דמפסיק בנופן כן
מפסיק בזמנים וד"ק:

ויש להיר לזה משיטת ר' אלי' דלריך לקשור קשר של
תפלין בכל יום וק' למיר לילה זמית וכן הלכה אלא
שאין מורין כן ככ"ל, מה זה ענין לקשור בכל יום הלא לא
מפסיק לילות ימים וראוי שיהי' כל הימים של מול כיומא
אריכתא, ודוחק לומר דס"ל לר' אלי' דבכל פטם שמניחן
אפי' באותו יום לריך להמיר ולחזור ולעשות הקשר של
תפלין, ועיי' ככ"ל דאחר שהפקיעו ח"ל המלי' לכתחלה
חשיב כאילו אין לילה זמן תפלין כלל, ועדין נ"מ:

וי"ר עוד לפי הגרסה מחשבות הפוסקים דאם עבר יום
א' ולא הביא תפלין עבר ח"ע וכ"כ פח"ג סו"ס ל'
וכס' ל"ז בא"א סק"ב וכ"כ בא"א לבעל דפ"ק ז"ל כח"ס
[והוא ז"ל האריך בטעמא דמלחא] וכן עמא דבר ולכא"ר ק'
כיון דקימיל לילה זמן תפלין למה לא בני פטם א' בשבוע
כמו דמני פ"א בכל יום, אך כעיי' הק' הרמב"ן על רמב"ם
דס"ל פ"א מה' חפלה דמ"ע להחפלה בכל יום דמנלן בכל
יום דילמא פ"א בכל חודש או בשנה דקרא סתמא כחייב

שהביא דונחא לזה מהא דתחלתו וסופו בכשרות בעדות
דכשר, וכע"ז בניטין (כ"ג) לענין שליחות דתחלתו וסופו
בכשרות כשר וס"ג מחלתו וסופו בקשר בטל זמן ההפדה
לגבי מחלתו וסופו וחשוב קש"ק:

ור"פ האמור י"ל עוד ח"י על ק"י האבני מור הנ"ל
ואקדים דבהא דתחלתו וסופו בכשרות כשר מליט
היכא דתחלתו וסופו לקולא, אהנא היכא דתחלתו וסופו
לחומרא מליט פלוגתא בפ"ו דנע"ט משנה א' ראב"י ורבנן,
ראב"י מחמא מפני שחלתו וסופו טמא וחכמים מטהרים,
ושם הלכה כחכמים לקולא, הנה דלחומרא לא אולי' בתר
חלתו וסופו, וע"כ אף דמבואר מהחומ' אליבא דרבנן
אליהו דה"נ ליח קש"ק לענין שבת לחומרא מ"מ לענין
תפלין אפשר דמהני לקולא משום מחלתו וסופו כנ"ל, דכ"ז
לא ברירא לי עדיין דהא דתחלתו וסופו בכשרות כשר ודאי
לאו כללא היא והיכא דאחמא אחמא (וגם מליט בערכין
(י"ז): לענין הישג יד אולי' דלחומרא דאפי' תחלתו כלא
סופו וסופו כלא תחלתו עשיר לריך להביא קרבן עשיר
ור"י מחמיר יותר דאפי' תחלתו וסופו עני ובנחים עשיר
נותן ערך עשיר] מ"מ לא נחמתי מלכתבו דכל פטוטי
דאורייתא טבין] ככ"ז מה כתי' לחלוק על כ"ק רבינו
רשכבה"ג ז"ל וקורא אני עלי כעין שכתב בירושלמי סופי
דיטין כשם שכן זהב לעפר וכשם שבין קדשי קדשים לחול
חולין וכ"י מ"מ כלע"ד דאם לוקח התפלין אחר שכבר
התפללו בפליו, ואיט עומד להחיר עד למחר דמבואר באבני
מור עלמא (ס"י קי"ט) דזה חשוב קש"ק בזה י"ש להחיר י"ש
לנרף גם זה לסניף משום דאחר הכרה עומד לחזור ולקשור.
וע"כ ראי' להחיר שאם א' לריך לשאל חפלין מחכירו
ולשטות הקשר יראה שבעל התפלין יתפלל תחלה כדי שלא
יטרוך לשטות הקשר עד למחרתו. [אחר כתי' שמעתי שא"ש
אחר כ' שאלה ז' לכ"ק אדמו"ר בטל שם משמאל וזוקללה"ה
וכ' לו השאל שחומרת האבני מור שלא לשטות הקשר הוא
נגד המנהג והשיב לו מרן וזוקללה"ה דמנהג העולם הוא
רק לקצר הקשר או להאריך אבל לא להחיר הקשר לגמרי
עכ"ל פ"ט, מזה נראה דכל שאיט מחיר הקשר לגמרי רק
שמקצרו או מאריכו בעודט בקשר שפיר דמי' הנלע"ד
כחכמי:

L

מכיון להפסיק לי' לירדו פ"י"ש הי' מחיר ע"מ לקשור
חשיב כאלו גם עמה קשר אבל בתפלין דלריך לקשור ככ"י
רואה דוקא שיהי' יחיד רגש א' דאלי"כ לא יחשב שם
קשירה עמה דשרגא בסימא לחאי אהני וז"ל שרואה דוקא
שכרגש זה יהי' יחיד הקשר ע"כ ל"ש לומר שהוא כקשר
גם אז משא"כ כשמחיר כדי לשטות הקשר דא"ל דוקא
פעולת הקשר דלא קימ"ל כרביט אלי' רק דלריך שיהי'
קשור כמדתו ושפיר י"ל דגם כרגש הכרה חשוב קשור
משום דסופו לקשור ודו"ק:

עוד נלע"ד דהנה בשמנה נ' פ"י דכלים מטעם החכמים
המתולתל ואינה נשמטת ר"י' מללה וחכ"א אינה
מללה וביאר הראב"ד ז"ל (פ"ב מה' קו"מ) [הובא בתום
י"ט שם] פלוגתא דהמנופה חלולה ופי' החכמים נכנס בה
והיא מהודקת שאינה נשמטת מאלי' ר"י' מללה כלא
מרות וחכ"א אינה מללה שדרך השמישה הוא זה עכ"ל,
דמה שדרך הגו"ש לי' סמיחה רק סגנון השמש ככלי,
שמשמש ככלי באופן זה שלכך נעשה, וככה בתפלין שזה
דרך השמישו לרביט אלי' להחיר ולקשור בכל יום לי' זה
כלל קשר רק דרך השמישה וע"כ אפי' ימא בעלמא
בקשר ע"מ להחיר פ"ד לקשור חשיב קש"ק הי"ד כשאין
הקשר דרך השמישה משא"כ בתפלין שזה דרך השמישה
לי' קשר כלל וזה טוונת החומ' בקושיהם על רביטו אלי':
עוד י' לחלק דבשלמא לר' אלי' דלריך בכל יום להחיר
ולקשור שפיר חשיב קש"ק כיון שעומד להחיר
מה תחמיר הרי עומד אחר ההיחיר לחזור ולקשור אי"כ
תחמיר גם הלאה דגם קשר השני עומד להחיר וכן הוא
תור חלילה לקשור ע"מ להחיר ולהחיר ע"מ לקשור,
משא"כ כ"ד דעומד להחיר ע"מ לקשור וישאר קשור לעולם
אלל הבעלים [דאן לי' לן כרביטו אלי'] שפיר י"ל דזה
לי' קשר ע"מ להחיר כיון דהחיר ע"מ לקשור הוא ההכרה
עלמה כקשר דמי':

וי"ש להביא מחזיקין לזה מחכמי מור אריח (ס"י פ"ד סק"ז
וס"י רב"ט סק"ב) דאפי' דלי"א הואיל והחמרה
החמרה רק באין עומד ההיחיר להטבטל חוץ השבת אבל
בעומד להטבטל לא, מ"מ א"כ גם סופו בהיחיר כיון דתחלתו
וסופו בהיחיר שפיר דמי' וה"ר לזה מנלל ישראל למחיר

סימן ח

בענין מי שנקטעה ידו הימנית ונשארה הקבורת אם יניח תפילין
ברצוע ימין או בשמאל

ב"ה. להרב הנאון ר' אברהם וויינבערג
שיחי' טווארשא.

יניח בקבורת שמאל דלא כפארי שכתב"א (כ"ז סק"ג). כנ"ד
חייב להניח בשמאל בקבורת ימין דאלי' כחומ' מנחת (ל"ז).
דקבורת לבד חשוב יד ומה שנעשה אח"כ יד כזה ע"י חולי
חשוב כאיטר מחילתו כדברי הדג"מ, וגם בשמאל דלמא
כאז"ל שובא כרת"א א"מ (ס"י כ"ז) דקבורת לבד לי' יד
ומחילא חייב להניח על שמאלו, ולע"ד הקלושה ורעושה
כיון דאולי' לשי' אבני מור (ס"י א') דלי' לי' לשים דילן כלל

ע"ד מי שנקטעה ידו הימנית ונשארה הקבורת אם יניח
תפלין ברצוע ימין דחשובה עמה שמאל רידי' או
יניח בשמאל כמו שנסתפק פת"ג א"מ (ס"י חר"א). וזן
כח"ה לפת"ש אבני מור (ס"י א') דלשים דילן גידם בשמאלו

עב"נ

כחלק

וראוי

המהר

מברכי

וקשרו

וקשרו

ברצו

התפלי

דקרא

הבית

המזוז

רק ה

עיקר

בגמרא

מפורט

על ה

ההלכו

שהקש

יד, ו

לקבצו

עושים

אה"נ

ולפ"ו

דאלי"כ

דילפינ

בתפלי

בימן

קפדינ

צריכים

כשרים

כדי לב

קודם

היתה ג

שסיכנו

ברעפי

אמנם

וכמבוא

דלשון ו

דא"כ ח

ההוכחה

תיפור"ל

וראי מו

וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימן אף קשירה בימן
וכיון דקשירה בימן הנחה בשמאל, ואי כדעת ר"ת דאינו
קושר בכל יום היכי דייק מניה דהנחה בשמאל, הא
לאחר שעושה הקשר בימן יכול להניחם אח"כ על יד
ימין. ואי נימא דגם לרבנו אליהו עושה את הקשר לפני
ההנחה, הרי תשאר לדידה הקושיא מנין לר' נתן דהנחה
בשמאל, דהרי יכול שפיר לקשור תחילה בימן ואח"כ
להניחם על יד ימין, ומוכת דאליבא דרבנו אליהו צריך
תחילה להניחם ואח"כ לעשות הקשר, ולפיכך קושר בימן
ומניח בשמאל.

ועוד דמוכח מהגמרא דהקשירה חשובה כחלק מההנחה,
מהא דאמרו שם ל"ר ע"א "היה משכים לצאת
לדרך ומחירא שמא יאבדו מניחן וכשיגיע זמנן ממשימם
בהם ומברך עליהן", ולכאורה קשה טובא, דאף אם נאמר
דלרבנו אליהו מקיים מצות תפלין גם אם התפלין
קשורים מאחמול, אבל מ"מ הרי חסרה לו מצות
הקשירה, ואיך אמרו דסגי במשמוש, הלא צריך לחולצן
ולחזור ולקשרם, דהרי זה פשוט דהקשר שעשה בלילה
חשיב כקשר מאחמול כיון דלילה לאו זמן תפלין, אולם
אם הקשירה הוי חלק מההנחה, מצינן למימר דכמו לדין
דקשירה היינו הידוק מקיים המצוה ע"י ההידוק שעשה
בלילה, ומשום דהתפלין מונחים על ידו ע"י הידוק
שעשה בשעת ההנחה, כמו כן לרבנו אליהו כיון
שהקשירה היא חלק מעיקר ההנחה ולא מצוה בעלמא,
שפיר אפשר לומר דכיון שההנחה על ידו היא הנחה
שהיתה עם קשירה הרי מקיים בזה גם מצוה קשירה, כיון
שעיקר חיוב הקשירה הוא שההנחה תהיה ע"י קשירה
והיא חלק מההנחה, וכיון שכן מסתבר שהקשירה צריכה
להיות לאחר ההנחה דוקא, דאז מוכח שהוא חשוב כתנאי
בעיקר הנחת התפלין, משא"כ אם הקשירה יכולה
להעשות קודם ההנחה, מסתבר שאם עשאו בלילה חייב
למחר להתירו ולחזור ולקשרו כדי לקיים מצות וקשרתם
בזמנו.

ובזה נוכל ליישב הראיה מקושית התוס' דלרבנו אליהו
היה צריך לומר משעת קשירה ועד הנחה, דאפשר
לומר דפשיטא להו דכל זמן שלא הידק יפה את התפלין
לא קיים עדיין מצות תפלין, ולכן כמו דלדעת התוס'
דקשירה היינו הידוק הרי הוא מברך רגע לפני ההידוק
כדי שיהיה עובר לעשייתו ולא עובר דעובר, ה"ה לרבנו
אליהו דבצי למיעבד תחילה את הקשר, סברא הוא
שהברכה תאמר דוקא אחר עשיית הקשר לפני ההידוק
ולא לפני עשיית הקשר, ולפי"ז מה דאמרו בגמרא לשון
הנחה היינו עם ההידוק, וכיון שכן שפיר הקשו התוס'
ארבינו אליהו דלפ"ד היה צריך לומר "משעת קשירה"
דהיינו עשיית הקשר לאחר שהתפלין מונחות על היד
"עד הנחה" דהיינו קודם ההידוק שאז מתחיל עיקר קיום
מצות תפלין.

השם אין הקלף צריך עיבוד לשמה, וגם מפורש פסק
הרמב"ם דבמגילה אין צריכים לעבד הקלף לשמה,
ונמצא דס"ת שנכתבה בלשון לע"ז אין הקלף צריך
להיות מעובד לשמה (כיון שאין קדושה באזכרות),
והוא פלאי, שהרי הרמב"ם כתב שזהו אחד מהדברים
הפוסלים וא"כ לא מסתבר לומר דכלשון לע"ז יהיה
כשר גם כשאין הקלף מעובד לשמה. וזה אין להקשות
דאיך יתכן שכלשון הקודש אם כתב שם השם שלא
לשמה פסול והיינו מפני שמוטו למחקו ואילו בלשון
לע"ז יהא כשר, דאפשר שדין זה שצריך שיהא נכתב
בקדושת השם באופן שלא ימחק הוא רק כשכותב
בלשון הקודש, וגם אין להקשות דהרי אם כתב במקום
אלקים כינוי שנמחק פסול ואילו אם כתבו בלשון
לע"ז כשר אע"פ שנמחק, דהתם הטעם דהוא משום
ששינה דגם אם שינה מאלקים לאדנות ג"כ פסול כיון
שזה שינוי ולא תרגום ולא רק אם כתב רחום וחנן,
אבל עכ"פ איך יתכן שיהיה כשר ס"ת בלשון לע"ז גם
אם הקלף לא מעובד לשמה. ולכן נראה דאפשר
דהשמות שפיר צריכים להכתב רק באופן שיש בהם
קדושת אזכרה שאסור למחקו, ולפיכך אינם נכתבים
אלא בלשון הקודש, ורק את שאר הס"ת יכול לכתוב
בלשון לע"ז, ועדיין צריך ביאור מנין נלמד דבר זה.
(גם צ"ע בנוגע לקרי וכתוב דהוי לעיכובא ואיך
כותבין דבר זה בלשון לע"ז).

סימן ב

76 במצות קשירה בתפלין ובדין קשר של

קיימא

א.

מנחות ל"ה ע"ב בתוס' ד"ה משעת הנחה ס"ל לרבנו
אליהו שצריך אדם לקשור קשר של תפלין בכל
יום, ופליג עליה ר"ת ע"ש. והנה יש לחקור לשיטת רבנו
אליהו, האם הקשירה צריכה להעשות דוקא לאחר הנחתם
על היד וכלישנא דקרא וקשרתם לאות על ידך, או שיכול
לעשות הקשר גם לפני ההנחה. ולכאורה מקושית התוס'
שם על רבנו אליהו מהא דאמרו בגמ' תפילין אימתי
מברך עליהו "אביי ורבא דאמרי תרויהו משעת הנחה
ועד שעת קשירה" שלדבריו היה צריך לומר משעת
קשירה ועד הנחה, מבואר שסוברים דלדידה עושה את
הקשר לפני הנחת התפלין על היד, וכ"כ בדעת התוס'
בס' טהרת הקודש שם, והוסיף דלהתוס' היה פשוט כן
משום דהוי דומיא דתפלה של ראש שא"א להניחה
ואח"כ לעשות הקשר וממילא מסתבר דה"ה נמי בשל יד.
אכן ממה דכתבו התוס' שם דמסתברא כרבנו אליהו
בתפלה של יד מהא דדריש ר' נתן הנחה בשמאל מדרכיב

סו 101 מנחת שלמה

חלק ב

ברא"ל ל' שלמה זלמן אויזנבאן זצ"ל

זמין מעצמה שלמה

והראש בפ"ק דחולין סי' י"ב דלשון קשירה בימין האמור בגמרא היינו הידוק, ולפיכך צריכה ההנחה להיות כשמאל, וא"כ גם הפירוש דוקשרתם האמור בתורה היינו נמי הידוק (ועי' בתשרי הרמב"ם סי' י"ב ובספר ארצות החיים סי' כ"ה אות מ"ד), ופירוש המהרי"ט נ"חא רק להכרעת התוס' דבתפלין של יד משמע טפי כרבנו אליהו מלישנא דקרא דוקשרתם, ומבואר דאע"ג דפירשו התוס' דמה דאיתא בגמ' משעת הנחה עד שעת קשירה היינו בתשרי וקשירה זו היינו הידוק וכדעת ר"ת, מ"מ לא פירשו כן גם בלשון הכתוב דוקשרתם.

ומכיון שכן, לשיטת רבנו חם דלא יליף מלישנא דוקשרתם אלא הידוק, נמצא דלא רק צורת הקשר היא הלכה למשה מסיני אלא גם עיקר דין עשיית הקשר הוא רק מהלכ"מ. ולפי"ז אין שום מקום לומר שבעשיית הקשר יהא נהג הפסול של תעשה ולא מן העשוי נופלא גדול על הלשכת הסופר שכתב דיש להזהר שיהיו הפרשיות בתוך הבתים בשעת עשיית הקשר משום תעשה ולא מן העשוי. ואליבא דר"ת דלשון וקשרתם קאי אהידוק בהנחה י"ל בישוב קושית המהרי"ט מ"ט מברכים להניח תפילין ולא לקשור תפילין, דאדרבה כיון דלא קי"ל כרבנו אליהו דבעי לקשור קשר של תפילין בכל יום, מה"ט גופא תקנו את הברכה בנוסח זה כדי שלא נטעה לחשוב שצריך לקשור בכל יום, אמנם נראה דאף לרבנו אליהו שצריך לעשות קשר בכל יום, מ"מ כיון שאפי' אם היו מקושרים מאתמול יצא שפיר מצות תפלין ואין הקשירה בזמן המצוה כלל לעיכובא לכן מברך שפיר להניח תפלין ולא לקשור תפלין.

ב.

→ **עוד** איתא בתוס' מנחות שם, מדקדק ר"ת דהך קשירה לאו ממש היא מהא דחשיב בריש פ' בתרא דעירובין צ"ז ע"א קשר של תפלין קשר של קיימא ואם היה צריך להתיר ולקשור כל יום א"כ לא הוי של קיימא עכ"ל, וכוונתו להא דאמרו שם המוצא תפלין מכניסן זוג זוג וכו' ר' יהודה אוסר בחדשות ומתיר בישנות, וחדשות היינו שיש בהן רצונות ואינן מקושרות, ואסור להכניסן משום שצריך לקשרן, ואם היה עשוי לקשור ולהתיר כל יום הרי הוי קשר שאינו של קיימא ולמה אוסר ר' יהודה, אלא ודאי שאינו קושרו בכל יום והוי קשר של קיימא ואסור, וכ"כ התוס' חולין ט' ע"א בד"ה ואידך ע"ש. ובהגהות מרדכי ריש חולין כתב ד"ל ומיהו נראה לי דראית ר"ת אינה ראייה דאע"ג דלאו קשר הוא אסור לקשרו בשבת דרחמנא קרייה קשר, וכן מצינו פ"ב דסוכה בדף כ' ע"ב אמר ר' יהודה כל אהל שאינו עשוי ביד אדם אינו אהל, ופריך מהא דאמר גבי חינוקות העוסקים כפרה מביאין שוורים שכריסן רחבה שתוצצים

עכ"פ פשוט הוא דלרבנו אליהו בין אם נימא דהקשירה היא מצוה בפני עצמה ובין אם הקשירה חשובה כחלק מעיקר ההנחה, צריכים התפלין להיות כשרים וראויים להנחה בשעת הקשירה. וכמו"כ נראה שהיא דעת המהרי"ט דביאר בתשובה (ח"ב סי' ז') דלפיכך אין מברכין וצונו "לקשור" תפלין כמו שכתוב בתורה וקשרתם לאות על ירך, משום דאין כותה התורה באומרה וקשרתם על ההנחה אלא על הקשר שצריך להיות ברצועת התפלין, וכונת הכתוב שיעשה קשר ברצועת התפלין כדי שע"י זה יהיה אח"כ לאות על ירך, ודמא דקרא דוכתבתם על מזוזות ביתך שאין כותבים אותו על הבית אלא על הקלף כדי שאח"כ יוכל לקובעה על המזוזה של הבית, ומה"ט אין מברכין על הקשירה שהיא רק הכשר בעשיית התפלין אלא מברכין להניח שהוא עיקר המצוה, עכ"ד. וצריך לומר לדבריו דמה שאמרו בגמרא קשר של תפלין הלכה למשה מסיני, ולדבריו הרי מפורש הוא בקרא דוקשרתם, דאפשר שההלכ"מ היא רק על הקשר של תפלין של ראש, ועוד י"ל שהוצרכה ההלכה לשיטת רש"י בכמה מקומות שההלכה היא שהקשר של ראש צריך להיות כעין דלית ושל יד כעין יוד, ואף להתוס' שתולקים, יש לומר שההלכה באה רק לקבוע את צורת הקשר, שיהא דוקא בצורה זו שאנו עושים ולא שיעשה סתם שתי קשירות זו ע"ג זו, אבל אה"נ אם לא עשה כלל קשר שפיר פסול גם מן התורה אפי' בלי ההלכה למשה מסיני.

ולפ"ד המהרי"ט מסתבר שצריכים הפרשיות להיות מונחים בתוך הבתים בשעה שעושה את הקשר דאלי"כ ה"ז פסול משום תעשה ולא מן העשוי, וכמו דלפינן לולב מסוכה בבבין אב בגמ' סוכה י"א ע"ב, ה"נ בתפלין שהוקשו תפלין למזוזה וכמו שדרשו מה כתיבה בימין אף קשירה בימין וכדומה, א"כ כמו דבמזוזה קפדינן על תעשה ולא מן העשוי ה"ה בתפלין, ולפיכך צריכים להזהר גם שתיכף לעשיית הקשר יהיו התפילין כשרים וראויים להנחה. ומ"מ אם מוציא את הפרשיות כדי לבדוקן אינו חייב להתיר את הקשר ולעשותו מחדש קודם שמחזירן לתוך הבתים, דכיון שתחילת העשייה היתה בהכשר אין זה חשיב כלל מן העשוי, וכמו בסוכה שסיככה בהכשר שאף אם חזר אח"כ וביסה את הסכך ברעפים מיד כשמסיר הרעפים חזרת הסוכה להכשירה.

אמנם להלכה דקי"ל כרבנו חם דאין עושים קשר בכל יום אף בתפילה של יד וכמסקנת התוס' שם וכמבואר בב"י או"ח סי' כ"ז, נראה דא"א כלל לפרש דלשון וקשרתם קאי על עשיית הקשר כפירוש המהרי"ט, דא"כ תקשי טובא קושית התוס' הנ"ל מהא דר' נתן דמה ההוכחה שההנחה על יד שמאל מהא דקשירה בימין והא תיפול"ל שיכול שפיר לקשור בימין וגם להניח בימין, אלא ודאי מוכרחים לומר כפירוש התוס' במנחות בשם ר"ת

בפטיש, וכמבואר במנחת חינוך במלאכת קשר שגם המתקן דבר ומכשירו למצוה חייב משום מכה בפטיש, ולכן מחלקת הגמרא בין ישנות לחדשות, דבישנות אפי' אם אינן מקושרות לגמרי מותר להניחן בשבת ולהדקן כיון דלר' יהודא שבת זמן תפלין הרי התירה התורה להדקן בשבת כיון שאינו של קיימא שהרי למחר יתירו לעשות הקשר רפוי, אבל בחדשות אסור לעשות את הקשר אפי' אם עושהו רפוי מכיון שמכשירו להנחת תפלין ובוה גומרן וחייב משום מכה בפטיש, ומיזשבת סוגית הגמ' בעירובין אליבא דרבנו אליהו.

ולפ"ז גם ניתק קושית התוס' בעירובין הנ"ל, דודאי ידע ר' חסדא דר' יהודא אינו מחלק בשבת בין קשר לעניבה, אלא כיון שכאן חייבו משום מכה בפטיש סבר ר' חסדא דאם נאמר שעניבה כשר בתפלין הרי גם בשבת היה מותר לעשותו, דמסתבר לומר שאם עושהו עכשיו רק בצורת עניבה והרי בודאי לא יניחנו כך לעולם א"כ לא מתחייב משום מכה בפטיש דאינו נחשב עדיין כגמר המלאכה, והלכך מוכיח ר' חסדא שעניבה פסולה בתפלין דאליה היה יכול להכניס בשבת גם חדשות בצורת עניבה.

ג.

→ **האבני** נזר או"ת סי' קפ"ג סק"ה כתב ח"ל ראיתי להזכיר כאן מה שלמדתי מהגהות מרדכי וחולין, דלדידן דלא קיי"ל כרבנו אליהו אינו יוצא בתפלין אלא בקשר של קיימא כמו בשבת, דלא חשיב קשר אלא של קיימא וכי' והני דנסכי תפלין של אחרים ומשוין הקשר לפי מדת ראשם לאו שפיר עבדי, דהבעלים ישנו אח"כ את הקשר לפי מדת ראשם נמצא ראשון לא הוי של קיימא ולא יצא ידי חובתו ומצוה לפרסם הדבר, עכ"ל. וביאור ראיתו מדברי המרדכי דמוכח מדבריו דהא דחייב בשבת רק על קשר של קיימא אינו מתמת חסרון במלאכת שבת דלולי זה לא הוי מלאכת מחשבת, אלא שהוא דין כללי דכל קשר שאינו של קיימא אין עליו שם קשר, ודבר זה מתבאר מ"ש המרדכי דכיון שיש לו שם קשר לענין תפלין הוי נמי קשר לענין שבת ואם נאמר דדין קיימא הוא משום מלאכת מחשבת א"כ מה מועיל כזה שהוא קשר לענין תפלין דלגבי תפלין א"צ שיהיה של קיימא, אלא ודאי מוכח שגם בתפלין צריך קשר של קיימא, ומכיון שכן כתב האבני דלדידן דקיי"ל כר"ת בודאי אין מועיל בתפלין קשר שאינו של קיימא, דהרי לדעת ר"ת אינו עושה הקשר בכל יום, וא"כ הא דאמרה תורה וקשרתם הרי צריך להיות קשר של קיימא דוקא, ולכן אם חושב להתירו אח"כ אינו יוצא י"ת.

ומה שהעולם אין נוהרים בוה ולא תוששים לחידושו

מפני קבר התהום אלמא אהל הוא, ומשני אע"ג דלאו אהל הוא רחמנא קרייה אהל דכתיב עור ובשר תלבישני עכ"ל. וכמו"כ כתב לתרץ המנחת חינוך במוסך השבת מלאכת קשר בשם ס' טעם המלך פ"ד מה' תפלין ה"י, דכמו שאמרו בסוכה מגו דהוי דופן לענין סוכה הוי דופן לענין שבת, ה"נ מגו דהוי קשר לתפלין הוי נמי קשר לשבת.

אמנם תירצן זה לשיטת רבנו אליהו דאע"ג דאינו קשר של קיימא דקושר בכל יום, מ"מ רחמנא קרייה קשר, תמוה מאוד, דהרי התוס' איירי להוכיח דלא כרבנו אליהו מהגמ' בעירובין אליבא דר' יהודא, ור"י סבר "שבת זמן תפלין", וא"כ כשמניח תפלין בשבת ועושה את הקשר כדעת רבינו אליהו בהכרח הטעם משום דהוא קשר שאינו של קיימא, וא"כ ה"ה דאין לאסור לר"י בחדשות דלשיטתו כפיירוש התירה התורה לעשות הקשר בשבת, וכל דבריהם נכונים רק להלכה ששבת לאו זמן תפלין, דאז אפשר לומר דנחשב קשר של קיימא כיון שיש לו שם קשר לענין תפלין [ולפ"ז למאי דקיימא לן ששבת לאו זמן תפלין, ודאי גם התוס' מודה לסברא זו דמגו דהוי קשר לענין תפלין הוי נמי קשר לענין שבת, וגם לרבנו אליהו אסור לעשותו בשבת].

ולכן נראה לישב קושית התוס' בדרך אחרת, ואשר לפ"ז אחי שפיר סוגית הגמ' לרבנו אליהו, דהנה לכאורה תמוה לשיטת ר' אליהו שמחיר הקשר בכל יום אמאי נקטה הברייתא בעירובין החילוק בלשון חדשות או ישנות, הרי גם ישנות כשמניח התפלין צריך לקשרן מתוך, ועיקר החילוק הוא בין מקושרות לאינן מקושרות וכפיירשו בגמרא שם, וא"כ היחה הברייתא צריכה לומר כפיירוש חילוק זה. ונראה לומר דבגמרא שם אמר רב חסדא זאת אומרת עניבה פסולה בתפלין, דאל"כ למה אסור בחדשות שיכניסין דרך עניבה, ודוחה אביי ר' יהודא לטעמיה דאמר עניבה קשירה מעלייתא היא. והקשו התוס' בדי"ה אמר תימה וכי לא ידע רב חסדא דלר' יהודא עניבה קשירה מעלייתא היא, עי"ש. ולשיטת רבנו אליהו נראה דאפשר ליישב קושית התוס', דיש לומר דגם לרבנו אליהו אין כותתו דצריך בכל יום להחיר הקשר לגמרי ולעשותו למחר בשעת ההנחה מחדש, אלא דהקשר צריך להיות רפוי לפני ההנחה וכשהוא רפוי אין לו שם קשר לפני ההידוק (עי' סי' שי"ז בט"ז סק"א ושם בבאור הלכה) ובשעת ההנחה מהדקן ועושה הקשר ומקיים המצוה דוקשרתם. ולפ"ז נראה לבאר סוגית הגמרא בחילוק דבין ישנות וחדשות דאינו משום מלאכת קשר, אלא דבתחדשות כיון דעכשיו בא לעשות צורת הקשר ברצועות שהיא מהלכה למשה מסיני, לפיכך אפי' שעושהו רפוי מאחר וכך צריך להיות הקשר תמיד לפני ההנחה וזהו הכשירו, נמצא שעכשיו הוא גומר את צורת התפלין ומכשירו להנחה והרי הוא חייב משום מכה

צ"א אות ט"ן. וא"כ ה"ה בציצית כיון שבשעה שקושר אומר כפירוש שעושהו ע"מ להתיר, ממילא הקשר הוא אינו של קיימא ואין אנו מתחשבים אם באמת יתירו אח"כ או לא. וביותר שאפי' בלי חילוק הנ"ל איכא לאקשויי שיקבל על עצמו כשברעה שיתיר הקשר לאחר השבת, וממילא כודאי עומד הקשר להתירו משום שברעתו והוי אינו של קיימא, ולמה אמרו בגמ' שאינו יכול לקשור הציצית בשבת אפי' לר"א שמכשירי מצוה רוחים את השבת משום שיכול להפקיד הטלית.

והיה נראה לישב קושיית האחרונים דיש לומר דכל שהקשר מצד עצמו הוא קשר של קיימא אינו מועיל כלל מה שחושב בדעתו בעת עשיית הקשר ע"מ להתירו לעשותו קשר שאינו של קיימא, ומה דמצינו בגמרא שבת ק"ב ע"א בסנדל דבי תרי דכיון שעומד להתירו כדי ליתנו לשני מותר לכתחילה, דמוכח דאע"פ שהקשר מצד עצמו הוא של קיימא מ"מ מותר אם הוא עומד ותושב להתירו, אפשר לומר דדוקא בסנדל שאין רגילים לעשות הקשר לעולם ומ"מ אסורוה מדרבנן כיון שאינו עשוי להתירו באותו יום, לפיכך בסנדל דבי תרי שעומד להתירו בכל יום מותר לכתחילה, אבל אין מכאן ראיה לקושר קשר של קיימא שאסור מן התורה, שמעולה מחשבתו לעשותו שאינו של קיימא. ולפי"ז מיושב דגם בציצית כיון שהקשר מצד עצמו הוא של קיימא שהרי רגילים לעשותו לעולם, אף אם יחשוב להתירו למחר אינו מועיל. ולפי"ז גם בדברי האבנ"ז הנ"ל יש לומר דלא איכפת לן מה שצריך אח"כ להתירו, דכיון שמצד עצמו עושים אותו של קיימא וכצורת הקשר של תפלין, אינו מתבטל מתורת קשר של תפלין מחמת שמחירו אח"כ ומתאימו למדת ראשו.

ואמנם הבית מאיר שמוכא בביאור הלכה שם, אע"פ דט"ל דאם הקשר מצד עצמו הוא של קיימא אינו מועיל בזה שמחשב להתירו, מ"מ למד מסנדל דבי תרי דאם הכרח הוא מצד הלוש או עושה הקשר להתירו זה מיקרי אינו של קיימא אע"פ שרגילים בכל מקום לעשותו קשר כזה של קיימא. ונראה שאינו סובר את החילוק הנ"ל גבי סנדל דבי תרי כיון דקשר סנדל אינו אלא מדרבנן מהני מחשבתו, מכיון שלא מצינו בפוסקים לחלק בין קשר שאסור מה"ת לבין קשר שאינו אסור אלא מדרבנן דמהני מחשבתו. ולפי"ז מיושבת הקושיא מציצית דכיון שמה שתושב להתירו הוא רק משום איסור שבת אבל לא שיש סיבה בעצם הקשר לעשותו ע"מ להתירו, לפיכך אינו מועיל שיעשה הקשר בשבת ע"מ להתירו למחר. ולפי"ז כמשאל תפלין לאחרים מכיון שצריך להחזירו לבעליו הרי ודאי שיש סיבה להתיר הקשר ודומה לסנדל דבי תרי וא"כ שוב הוי קשר שאינו של קיימא, והדרא לדוכתא טענת האבנ"ז דאינו יוצא ידי תובתו.

של האבנ"ז, משום דיש לחלק בין היכא שעושה מתחילה קשר רק לזמן ואח"כ אינו צריך לו דמיקרי אינו של קיימא, והיינו משי"כ התוס' בשיטת רבנו אליהו שבכל יום ויום בשעה שחולץ התפלין צריך להתירו ולמחר שוב לקשור, דבזה נחשב קשר שאינו של קיימא. אבל בגונא שהקשר נעשה לעולם, אלא שיצטרך אח"כ לשנות הקשר ולהתאימו למדת ראשו שיהא שוב קשר של קיימא, לא נחשב משום כך כאינו של קיימא.

ובאמת נראה שגם מדברי התוס' עצמן משמע דלא מדברי האבנ"ז נזר, דהתוס' אמרו בשם ר"ת שחולק על רבנו אליהו וסובר שאינו מחויב לעשות הקשר בכל יום, ואילו לדבריו היו צריכים לומר טפי מזה דלא זו בלבד שאינו מחויב אלא שאם עושה הקשר בכל יום וכדעת רבנו אליהו אינו יוצא ידי מצות תפלין משום דכתיב וקשרתם וצריך להיות קשר של קיימא.

ומה שהביא האבנ"ז ראיה מדברי המרדכי, לכאורה יש לדרוח שאינו דומה, דהנה כבר הקשו אחרונים (ע"י מנח"ח מלאכת קושר, ובביאור הלכה ריש סי' שי"ז) מהגמ' שבת דף קל"א ע"א ושוין שאם צייץ טליתו והיינו שקשר הציצית להטלית בשבת חייב חטאת משום מלאכת קושר, דלכאורה כיון שקשר שאינו של קיימא מותר לעשות מה"ת בשבת הרי יכול לקשור הציצית ולחשוב בדעתו להתירו למחר, ואף להמרדכי חיקשי שהרי בציצית לא כתוב בתורה לשון קשירה. (וע"י מנח"ח שם שרצה ליישב בזה לפי דברי הטעם המלך וצ"ע). אלא דלכאורה היה נראה דבכל קושר ע"מ להתיר אם אח"כ השאיר הקשר ולא התירו הרי כודאי פטור, ומכיון שכן בקשירת הציצית הרי באמת רוצה לעשותו של קיימא ורק עושהו ע"מ להתיר משום איסור שבת ומכיון שאח"כ אינו מוכרח להתירו הרי כודאי ישאיר את הקשר, וא"כ שוב הוי קשר של קיימא. וכע"ז כתבו התוס' ב"מ ל' ע"א בד"ה אף ח"ל וא"ת ועלה עליה זכר אמאי פסולה הא ודאי לא ניתא ליה להפסיל פרה שדמיה יקרים כשביל דבר מועט וי"ל דאם היתה כשירה הוי ניתא ליה ולכך אין להכשיר עכ"ל, וא"כ ה"ה כאן דאם נאמר לו שיכול לעשות הקשר ע"מ להתירו ומצד הדין לא יצטרך אח"כ להתירו א"כ נשאר שוב קשר של קיימא.

ואמנם נראה דאינו דומה להתוס' בב"מ, דהרי מסתבר דגם התוס' מודים שאם בשעה שעולה עליה הזכר צועק הבעלים שלא ניתא ליה משום שזה פוסל פרתו, הרי גם אם אח"כ נאמר לו שהפרה כשרה לא נפסלו משום שעכשיו כבר ניתא ליה דהרי סו"ס עמד וצווח, ולא כתבו התוס' אלא כשנודע לו לאחר מכן שעלה עליה זכר ואם נאמר לו עכשיו שהפרה פסולה הרי לא יתא ניתא ליה ולהכי לא מסתבר להכשיר משום שאם נאמר לו שכשר שוב יהיה ניתא ליה [ע"י מנח"ש ח"א סי'

הרי אינו קשר של קיימא, וכבר הרגיש בזה האב"ז שם וכ' דכיון דנלמד מ"יחדו" הרי מהני בכה"ג שנקרא יחדו, ולכא"י ה"ה בצמר ופשתים דכתיב ג"כ יחדו ע"ש. ולדברינו הנ"ל אם יקשרו בשבת שור וחמור או צמר ופשתים יהיה חייב גם באינו של קיימא כיון שמהני לדין כלאים ואפשר דפטור, משום דמצד ה"יחדו" לא איכפת לן אם יתנתק מאליו, ונמצא שלא נתחדש ע"י חזק קשר זה שום שינוי בדין [שמחמתו נימא דנקרא בשם קשר] משא"כ בתפלין נראה דגם לרבנו אליהו צריך שיהא קשר חזק, ונמצא שחזק הקשר הועיל ולכן חשיב קשר גם לענין שבת וכמשנ"ת.

ועיין רש"י סוכה ל"ג ע"ב בד"ה הותר אגרו דכתב "זה של קיימא הוא שאינו חושש להחירו עולמית" ע"כ. ולפי דברינו יש להקשות מאי טעמא רש"י צריך לומר שאינו חושב להחירו הרי הקשר מועיל למצוה דהלולב יהא אגור, וא"כ אפי' חושב להחירו יהא אסור. וי"ל משום דהקשר הוא בכריכה עצמה ולא במינים, שהרי את המינים כגון ההדסים מוציאין לאחר התג, ולכן כ' רש"י שהכריכה עצמה אינו עשוי להחיר.

סימן ג
הזכרת שם שמים בלעז ובכנוי
ובספק ברכות

א.

כתב בשו"ע ארי"ח סי' ר"ט ס"ג כל הברכות אם נסתפק אם בירך אם לאו אינו מברך לא בתחילה ולא בסוף חוץ מברכה"ז מפני שהיא של חורה, וכתב בשו"ת דעק"א סי' כ"ה דלכאורה יש תקנה גם בשאר ברכות שיחזור ויברך בלשון לעז, לפי מש"כ הש"ך יו"ד סי' קמ"ט ס"ק י"א דשם הכתוב בלשון חול אינו שם ומותר למחקו, וכיון שברכות נאמרין ככל לשון ואפי' ברהמ"ז כמבואר בגמ' דמהני אם אומר רחמנא מלכא דעלמא (וחושבני דה"ה אם יאמר הכל בלה"ק ורק רחמנא יאמר בלעז מהני כמו במגילה שנכתבה ב' לשונות, ועי' בס"י רצ"ט), ועי' פני יהושע בברכות דף י"ב שהוכיח משום כך דמה שאמרו שאינו חוזר ומברך אינו אלא מצד החיוב אבל לכו"ע ליכא משום איסורא אם יחזור ויברך, שהרי בלא"ה יכול לברך בלשון תרגום ע"ש, אולם בשו"ע הנ"ל משמע דאסור להחמיר נועי' נשמת אדם כלל ה' אות א' ובפתחי תשובה יו"ד סי' שכ"ח סק"א.

וכתב הגרעק"א שם דכמו דפסק הרמב"ם בפ"ב משבועות ה"ב דהגשבע בשם המיוחד או באחד מן הכנויין וכי' הרי זה שבועה גמורה, ומבואר דכן הדין

ולכן נראה לומר דלכל דיני התורה גם לקשר שאינו של קיימא יש שם קשר, ולכן גם לענין תפלין מיושב מנהג העולם שאין תוששין לדברי האב"ז הנ"ל, ומש"כ המרדכי דאם נחשב קשר לענין תפלין נקרא גם קשר לענין שבת שצריך קשר של קיימא, אין כונתו כהאב"ז והמנ"ח, דאם כן היה לו להביא מהגמרא שמגו דהוי דופן לענין סוכה הוי דופן לענין שבת, ולמה הביא מסוכה דף כ' דלשוורים יש שם אהל, אלא סברת המרדכי הוא דמדלא מצינו תנאי של קיימא אלא בקושר, ולכמה פוסקים אף בחופר, ולא מצינו כן בשאר מלאכות כגון בכותב דאפי' אם יחשוב ע"מ למחוק מיד הרי הוא חייב כל שהכתב מצד עצמו הוא מתקיים, מוכח דבכל מלאכה שעושה דבר חדש אשר לא היה מקודם לא איכפת לן כמה שחושב לסוחרו או למחקו אח"כ, ושאינו קושר שאינו עושה דבר חדש אלא מחבר בין שני דברים הקיימים כבר, ובהו אנו אומרים שאם בדעתו לעשותו לעולם הרי זה נחשב כמלאכה שעושה דבר חדש, מכיון שע"י הקשר יעשה לגוף אחד, משא"כ אם בדעתו להחירו אח"כ הרי זה כשני דברים נפרדים, ולפיכך גם מותר להתיר קשר שאינו של קיימא דמפני שעומד להחירו לא נחשב גוף אחד ואין לו עכשיו שם מתיר. ובהו העלה המרדכי, דאם משום הקשר נוצר דבר חדש וכגון בתפלין שנגמרה צורת הקשר והתפלין נעשין כשרים להנחה, לפיכך אף שהקשר מצד עצמו אינו של קיימא מ"מ הרי נתחדש כאן ע"י הקשר שעשה בהכשר תפלין, ולפיכך נחשב קשר גם לענין שבת וחייב. זהו שהמרדכי הביא ראיה מהכתוב "עור וגידים חסוככני" היינו מצד החשיכות שהם מסוככים או שהתורה החשיבה פעולתם וכ"ש אם חשוב מצד הדין, אבל לא מצד מגו. ולפי"ו עולה דקשר של תפלין עצמו נקרא קשר גם באינו של קיימא ומקיים בזה מצות וקשרתם, ואע"פ כן חייב בעשייתו בשבת, דבשבת חייב בקשר של קיימא או בקשר שנתחדש על ידו שינוי בדין.

ולפ"ז מיושבת קושיית האחרונים מ"ט לא יקשרו ציצית בשבת ע"מ להתירו כמו"ש, דאע"פ שלא כתוב בתורה מפורש קשירה בציצית, מ"מ כיון שבלי הקשר אינו מקיים מצות ציצית הרי בקשירתו נעשית הציצית כשרה, לכן גם לענין שבת נחשב קשר גם אם חושב בשעת הקשירה ע"מ להתירו למחר ודינו כקשר של קיימא.

וחנה הרמב"ם בפרק י' מכלאים ה"ד כתב דאיסור שעטנז צמר ופשתים יחדיו היינו בקשירה מהא דהוצרכה התורה להחיר כלאים בציצית, תראה דכמו שלענין שעטנז לא מצינו דבעינן דוקא קשר של קיימא, ה"ה גם בציצית שפיר מקיים המצוה אפי' היה הקשר ע"מ להתיר. וכן בכלאים של שור וחמור סובר הרא"ש בסוף ה' כלאים דלא חייב אא"כ קשרן, והתם

מתקיימת כדאיתא במתני' (שנת ק"צ ע"ב) לפי מה שפירשו הרמב"ם (פ"ט הל' י"ג) ע"ש, ובהרב המגיד שם ובדברינו לעיל (מלאכת נזע אומ ה') הארכנו בזה. ולדרך זה נראה דבשאר דברים שהוצרכה תורה קשר כגון לקיום מצות ציצית ותפילין, גם בקשר שלא נעשית לקיימא שם קשר עלה. ובאם יקשור ציצית או קשר תפילין על מנת להחירו איכא שם קשר עלה דדוקא לענין שבת דצריך מלאכת מחשבת לא חשיבא קשר אם אינו לקיימא. ב' דכל קשר שאינו של קיימא לאו שם קשר עלה כלל [מטעם שכתבנו לעיל (אומ ה') מאבני נזר דחיבור שאינו מתקיים לאו חיבור הוא], ולפי זה גם בקשר של ציצית ותפילין וכיוצא בזה נמי לאו שם קשר עלה אלא אם הוא של קיימא.

והנה מצינו בתוס' (מולין ט' ע"א ד"ה ואידך, מנחות ל"ה ע"ב ד"ה משעת) וכן בגהות מרדכי (פ"ק דמולין ס' משליז), שיטת רבינו אלי' דמצות וקשרתם דגבי תפילין, מצותו שיעשה בכל יום ויום קשר על התפילין ע"ש. ור"ת חלק עליו, והביא ראיה לסתור דבריו ממה דאיתא בעירובין (ל"ז ע"א) במצא תפילין חדשות בלא קשר בשבת, דאסור לעשות עלה

ונראה לדברי הראש"ד מוכח דהאי דין דס"ל לרבנן דמנחה לאגוד הלולב הוא דוקא ע"י קשר גמור דהו קשר לענין שבת, דהא כל הילפותא לר"י דמעבד אגודת לולב אפילו דיעבד הוא, מפני דיש ב' ילפותות, וכדאמרין בעלמא שינה עליו הכתוב לעבד, וה"נ כיון דכבר ידעין מדין התנאה לפניו במנחה דלולב נריך אגד, על כרחך אחיז ג"ש לקיחה לקיחה מאוזב דפסול בלא אגדו, ואם נאמר דהתנאה לפניו ל"ב קשר גמור וסגי אף בענינה, אין כאן שינה עליו הכתוב, דהא דהתנאה לפניו במנחה אינו אלא אגד בעלמא, והגו"ש דלקיחה לקיחה היינו אגד של קשר גמור, ועל כרחך ל"ל לדבריו דכך קבלו חכמי דמנחה ואנחנו הוא דוקא ע"י קשר גמור עכ"פ לר"י, ומשמע דהוא הדין נמי לרבנן דלא ילפי ג"ש לענין לולב, ומודו דלמנחה נריך אגודה משום התנאה לפניו במנחה, דס"ל נמי דנריך דוקא אגד ע"י קשר גמור, וכמו לר"י.

מעשה נראה דאומן הפוסקים דס"ל דלענין לולב נריך דוקא אגד אזלי לפי שיטת הראש"ד, ומוכרח שיהא נוי שקבלו חכמי"ל והוא ע"י אגד של קשר גמור. אבל לפי שיטת בעל המאור אינו מוכרח לומר דדין מנחה לאגדו היא דוקא ע"י אגד של קשר גמור, ושפיר אפשר לומר דכל ענין דלקיחתן כאחד אף שלא ע"י קשר גמור רק ע"י ענינה או טבעות חשיבי נוי המנחה ואחי שפיר שיטת הרמ"א והפמ"ג. [ובמשה ברורה ס' תרנ"א ס"ק ח' זיין לספר אגודה באלהך, דמה שנהנין לעשות מעלי לולב כמין בית יד ותוחזין בו הלולב, גם זה בכלל קשר ומקיים בו מנחה אגד אליבא דכולי עלמא, דעדיפא מנחת טבעת שעושים בעלי לולב, ואין הספר מחיין].

תמיה שתמה הביכורי יעקב, ולפי זה מוכרח דרמ"א נקט לדינא דעניבה על גבי קשר [שהיו נוהגין באגד של לולב] לא הו קשר מדאורייתא אף אם יתקיים לעולם, וכדעת הבגדי ישע.

והיוצא לדברינו לענין קשר בשבת דבקושר קשר אחד ואח"כ כורך ומעגל את החוט סביבו, ותוחב ראש הכריכה לתוכו ומתקיים, דינו כמו בעניבה על גבי קשר, ודעת הביכורי יעקב דיש בה משום קושר מה"ת, וכמו דס"ל נמי גבי עניבה על גבי קשר דחשיב קשר מה"ת וכנ"ל, ומדברי הרמ"א והמג"א מוכח דבתרומיהו לא מחייב עלה מן התורה אף אם עשוי לקיום.

7 קשר שאינו של קיימא במצות ציצית ותפילין

(טו) והנה נתבאר דלענין מלאכת שבת, לא הו בכלל מלאכת קושר אלא בקשר של קיימא, ויש לבאר הטעם דאינו חייב בשבת גם בקשר שאינו של קיימא בב' אנפי, א' דבשבת מלאכת מחשבת בעינן שיהא חשיבא מלאכה, וזה דוקא בעושה לקיימא, [וכמו דמצינו גם בשאר מלאכות דאינו חייב אלא כשמלאכתו

ב. כמיני המס ולקחתם ורבנן לקיחה מלקיחה

ה לולב נאה ציטת נאה | כפי תרנ"ו) כמו כן שר והיא נוי המנחה.

ה) וכ"נ מדברי מג"א מנחה לאגדו אי"צ כלל רק לנו ולהידור מנחה יכה סגי. וכ"נ מדברי שרי, כי הוה אגד לולב : קשר יפה וכנ"ל.

ומנחה, וכן היא שיטת גם שיטת חתם סופר משום זה קלי ואנחנו, : עלינו ולא מה שאנו שנהנין לעשות כמין | קשר ע"ג קשר, או ל ליפתו משום מינוב | מויות של זה משום

אי נריך דוקא קשר מוך טבעות.

ה אחיזה המס בגמרא ה מנחה אומן ד"גבי דפרה] לקיחה [דלולב מכשרי בשאינו אגד, 'קיימו החוק' בחימה מאי שנה מלולב לר"י | דליכא גו"ש לקיחה | זה להו ג"ש לקיחה

אגדו כשר, ואין לה י שמים כמו שגדלו,

ר"י דאמר גבי לולב 'זה לעבד, אבל לגבי ג"ש למנחה נתקבלה ייחוש שפיר קושיית

ספר טל מלאכות חלק ב

ברכה ז ת"א קימן אוממן א"א

קשר תפילין כדי להביאן לכיתו ע"ש. ואם איתא דקשר תפילין מצותו לקשור בכל יום, א"כ מותר לעשות קשר תפילין בשבת, דהא לא הוי קשר של קיימא עכ"ל ע"ש. הרי להדיא דלשיטת רבינו אלי' איכא שם קשר לענין שאר מילי אף שעשוי להתיר בכל יום, ומשמע דגם לשיטת ר"ת הוי שם קשר עלה, ומודה לרבינו אלי' בהא, דאילו היה דעתו דכמו דלענין שבת לא מיקרי קשר הוא הדין לגבי שאר מצות, בפשיטות היה לו לסתור דברי רבינו אלי', דעל כרחק אי אפשר לומר דצריך להתיר בכל יום, דאם כן לאו קשר הוא. אלא ודאי דאף לר"ת ושאר פוסקים החולקים על דברי רבינו אלי', מודו ליה בזה דלענין קיום מצות תפילין וציצית היה מקום לומר דשם קשר עלה ויוצא חובת המצוה אף באינו עשויה לקיימא, ומשום הכי הוצרכו לסתור דבריו ממה דאסרינן בשבת לקשור קשר תפילין, ועל כרחק דאין המצוה לעשות הקשר בכל יום וממילא הוי ליה הקשר של תפילין קשר של קיימא ואסור לעשותו בשבת, אף שדעתו להתירו כיון דדרך לקשרו לקיימא.

אורם בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' קפ"ג) העלה דלאו לענין מלאכת קשר שבת בלחוד ליכא שם קשר באינו עשוי לקיום, רק גם לענין תפילין כל קשר שאינו עשוי לקיום לאו שם קשר וחיבור עלה. ועל כן כתב שם דצריך לפרסם להני דנסבי תפילין דאחרים ומשנין הקשר לפי מדת ראשם, לאו שפיר עבדי, דהבעלים ישנו אח"כ הקשר לפי מדת ראשם, נמצא דאותו השואל את התפילין ותיקן את הקשר לפי מדת ראשו לאו קשר של קיימא חשיב, דבעליו יחזור ויתירו את הקשר להחזירם למקום הראוי להם כפי מדת ראשם, וא"כ השואל הראשון לא יצא ידי חובת תפילין. ולפי דברינו לכאורה מוכרח מדברי התוס' דלא בעי בתפילין קשר של קיימא

ושפיר יוצא מצות תפילין אף בקשר שלא עשוי לקיום.

ועיין עוד באבני נזר (שם סי' קפ"ד וסי' קפ"ה) שכתב לחזק פסקו ממה שהקשו עליו, ממה דמקשינן בעירובין (שם) ולענבינהו להני תפילין חדשות, ומתוך א"ר חסדא זאת אומרת עניבה פסול לתפילין, ואביי מתוך הא מני ר' יהודה דס"ל דעניבה נמי קשירה מעליותא היא. ובתוס' (ד"ה אמר) הקשו וכי לא ידע המקשן דלר' יהודה עניבה קשירה היא, ות' התוס' ב' תירוצים, א' דרצה לאוקמי מתני' אף כרבנן, ובת' הב' כתבו דהמקשן ס"ל דאף לר' יהודה מותר לעשות עניבה, דסתמא דעתיה להתיר קשר העניבה שעושה בשבת, ויעשה קשר גמור בחול כמו שרגילין לעשות קשר תפילין, עכ"ל. חזינן מדבריהם דהמקשן ס"ל דיש לחלק בין קשר של שבת ובין קשר של תפילין, דהא לרבנן עניבה בשבת לאו קשר היא ובתפילין היה סבור דכשירה, וכן בת' הב' שכתבו התוס' דהיה ס"ל דלר' יהודה דעניבה קשירה אפילו הכי מותר לעשות עניבה על מנת להתיר, ולענין שבת לאו שם קשר עלה, ובקיום מצות תפילין הוי קשר. הרי דלא תליא קשר דתפילין בקשר דשבת, וא"כ מנ"ל להאבני נזר ללמוד מקשר של שבת דקשר שאינה של קיימא לאו קשר הוא.

וכתב האבני נזר ליישב דבריו, דבאמת זהו תירוצא דרב חסדא שם, דמתוך דעניבה פסולה לתפילין, ור"ל כיון דלאו קשר היא לענין שבת, גם לתפילין פסולה. וכן אביי דאוקמא כר' יהודה דעניבה קשירה היא, על כרחק דסבירא ליה נמי דדוקא אם שם קשר עלה בשבת כדס"ל לר' יהודה, או כשירה לתפילין, משום הכי באמת גם של קיימא בעי דתפילין ושבת דמיא אהדדי כן הוא תוכן כוונת האבני נזר שם.

אבל באמת אף למ לפרש דסברת של תפילין לקשר ו למסקנא, רק רב חסו פסול לתפילין דאין שם עניבה, משום ד תפילין הוא הלכה דהקשר של תפילין דשבת שיהא דעתו ל דאיתא כר' יהודה דע דר' יהודה ס"ל דגם לדידה גם בשבת שאינם מתקיימים ו בתפילין שם קשר ו ברמב"ן במלחמות יהודה דס"ל דגם עני מינה אם הקשר מתי קשר עלה ע"ש בא לעיל (או)

ועי' ברמב"ן שם ע כעניבה ותליא ו אם הוי קשר לענין דאפילו לדידן דלא עניבה בשבת וכנ"ל) לאו קשר הוא, אבל שבת בעינן דוקא ק' הרי"ף והרמב"ם הנ מרופה, מ"מ לענין תו הרי להדיא דאף דלע בתפילין כשר. ועכ"ו מדברי הגמרא הנ"י דלענין שבת דקשר ע

קשר עלה, גם לענין תפילין לאו שם קשר עלה רק בעשויה לקיימא, דיש לחלק בין שבת ובין קיום מצות תפילין וכמשמעות התוס' וההגהות מרדכי בענין שיטת רבינו אלי' הנ"ל. וא"כ אין הכרח לדברי האבני נזר שהחמיר לענין שואל תפילין מתכירו ומשנה הקשר.

ובספר תולדות שמואל (השטטוט למלאכת קושר) העיר עוד בזה דבר נכון לסתור חששא שהעיר האבני נזר בשואל תפילין מאחרים, דאפילו אם נאמר דגם תפילין צריך קשר של קיימא, י"ל בזה דמרפהו קצת מהדיוק הקשירה ומקצרו או מאריכו לא מיקרי קשר שאינו של קיימא, דכיון דאינו מתיר הקשר לגמרי רק מרפהו, ובריפוי הקשר לבד עדיין שם קשר של קיימא עלה, דהא קיי"ל דקשר שיכול להתירו בידו אחת שם קשר עלה (עי' לעיל אות ד') א"כ מעולם לא נתבטל שם קשר מינה במה שמתקנו לצרכו כפי מדתו, ושפיר הוי קשר של קיימא, ויוצא ידי חובת תפילין לכו"ע עכת"ד שם [נאף שכ' שם דמרמב"ן במלחמות משמע דקשר מרופה לאו קשר הוא, מ"מ בתפילין מודה דקשר הוא וכו"ל].

שוב מצאתי בשו"ת ארץ צבי (סי' ו') שהאריך לענין חששא הנ"ל בשואל תפילין ומשנה קשר של תפילין, וסיים שם בשם בנו של בעל האבני נזר דמנהג העולם [אם שואל תפילין חבירו] הוא רק לקצר הקשר או להאריך אבל לא להתיר לגמרי ע"כ, והעלה שם הארץ צבי דלפי זה כל שאינו מתיר לגמרי הקשר חשיב קשר של קיימא לכולי עלמא עכ"ד, והוא כעין מה שכתב התולדות שמואל.

L

אבל באמת אף למסקנת רב חסדא, יש מקום לפרש דסברת המקשן דאין לדמות קשר של תפילין לקשר של שבת קאי וקיימי אף למסקנא, רק רב חסדא חידש בתירוצו דעניבה פסול לתפילין דאין עלה כלל שם קשר אלא שם עניבה, משום הכי פסול לתפילין, דקשר תפילין הוא הלכה למשה מסיני, ואין ראייה דהקשר של תפילין צריך שיהא דוקא דומיא רשבת שיהא דעתו לקיימא. וכן לתירוצא אביי דאתיא כר' יהודה דעניבה נמי קשירה, ר"ל כיון דר' יהודה ס"ל דגם עניבה הוי קשירה, א"כ לדידיה גם בשבת חייב אף בשאר קשרים שאינם מתקיימים כל כך, משום הכי גם בתפילין שם קשר עלה, וכן ביאר באריכות הרמב"ן במלחמות (פירוטין סס) דאליבא דר' יהודה דס"ל דגם עניבה קשירה היא, אין נפקא מינה אם הקשר מתקיים או לא דלעולם שם קשר עלה ע"ש באורך, וכבר הבאנו דבריו לעיל (אות ד' ואות י"ג).

ועי' ברמב"ן שם שכתב דקשר מרופה דינו כעניבה ותליא בפלוגתא דר' יהודה ורבנן אם הוי קשר לענין שבת, ומשמע מדבריו דאפילו לדידן דלא קיי"ל כר' יהודה לענין עניבה בשבת וכו"ל (אות י"ג) וכן לענין תפילין לאו קשר הוא, אבל קשר מרופה אף דלענין שבת בעינן דוקא קשר מעשה אומן [וכדעת הר"ף והרמב"ם הנ"ל (אות ג')] ולא קשר מרופה, מ"מ לענין תפילין שם קשר עלה ע"ש. הרי להדיא דאף דלענין שבת לא חשיב קשר בתפילין כשר. ועכ"פ הא ודאי דליכא ראייה מדברי הגמרא הנ"ל לדינא דלמאי דקי"ל דלענין שבת דקשר שאינו של קיימא לאו שם

א עשוי
קפ"ה)
עליו,
ו להני
אומרת
מני ר'
ז היא.
מקשן
וס' ב'
רבנן,
יהודה
התיר
גמור
עילין,
דיש
עילין,
היא
הב'
ניבה
מנת
קיום
קשר
נזר
של
זהו
זרץ
ןשר
זביי
על
שר
ירה
עני
ונת